

Eén Wereld

Jaargang 44, nr 2 - Najaar 2019 - Prijs €6.95

**Onderweg
naar een
wereldfederatie**

**19 oktober
Najaars-
bijeenkomst**

Colofon

Eén Wereld verschijnt twee keer per jaar en is een uitgave van de Wereld Federalisten Beweging Nederland (WFBN)

Iedere Aardbewoner heeft recht op welzijn en welvaart. De WFBN, in 1948 opgericht, streeft naar een duurzame en democratische wereldrechtsorde, met respect voor de rechten van de mens. Zij benadrukt door middel van het vragen van aandacht voor wereldwijde problemen de noodzaak tot internationale samenwerking en versterking van de Verenigde Naties op federale basis. De WFBN is het Nederlands centrum voor de inschrijving van wereldburgers.

De WFBN is verbonden met de Citoyens du Monde en aangesloten bij de World Federalist Movement.

Kantooradres:

Laan van Nieuw Oost-Indië 252, 2593 CD Den Haag
Telefoon: 070-3478196

Raad van advies:

Prof. dr. Th. van Boven, Prof. Dr. J.P. Pronk,
Dr. P.H.J.J. Terhal

Bestuur: bestuur@wfbn.nl

Voorzitter: Frans Micklinghoff, 070 5114215

Vicevoorzitter: Ton Macel, 070 3585481

Secretaris: Frans Vermeulen, 0165 534506

Penningmeester: Emile van Essen, 06 19252628

Internationaal secretaris: Marjolijn Snippe, 0321 848782

Bestuursleden: Paul Berendsen, Davy Foss

Eindredactie Eén Wereld:

Frans Micklinghoff en Marjolijn Snippe,
met dank aan Rob Moerbeek en Frans Vermeulen
Deadlines voor inzending kopij (redactie@wfbn.nl)

Voorjaarseditie 2020: 15 februari 2020

Najaarseditie: 2020: 15 augustus 2020

WFBN-lidmaatschap: €25,- per jaar

Bank: Wereld Federalisten Beweging Nederland

IBAN : NL73INGB0000009764 en BIC : INGBNL2A

Kamer van Koophandel Amsterdam:

V 530085 ISSN 1871-2754.

INHOUD

Colofon	2
Voorwoord	3
Federatie - In vrijheid gebonden	4
Uitnodiging Najaarsbijeenkomst	6
Standaarden federalisme	7
Federalisten aller landen verenigt u	12
EU, een gepasseerd station	13
Tekortkomingen intergouvernementalisme	14
Overwegingen na de Europese verkiezingen	16
In memoriam Jan Willem van Leenhoff	18
Twee congressen	19
Een Universiteit voor de Vrede	22
Petitie kleinere mondiale voetafdruk	25
Levenskansen in een donut	26
Democratie, nu in gevaar	28
Recht op vrijheid in Indonesië	30
Immigratie door de eeuwen heen	31
Gedachten	32
Geen Nederlands fregat naar de Golf	34
Nieuw leiderschap bij WFM	35

De Stichting Steunfonds voor en van de WFBN is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Voor giften of legaten aan de WFBN in het kader van de ANBI kunt u contact opnemen met het secretariaat van de WFBN.

Foto voorpagina: Casey Horner op Unsplash (met dank aan de woudfunding-actie van de Partij voor de Dieren).

Bijdragen dienen in digitale vorm ingezonden te worden, voorzien van contactgegevens van de auteur en bij voorkeur vergezeld van passende illustraties. Toegezonden illustraties worden eigendom van de redactie en worden niet getourneerd. Als de redactie ingrijpende wijzigingen of bekortingen van artikelen noodzakelijk acht, geschiedt dat in overleg met de auteur. Over weigering tot publicatie van ingezonden bijdragen wordt niet gecorrespondeerd. Gepubliceerde bijdragen kunnen worden opgenomen in het digitale archief van de WFBN. Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Overigens blijft het auteursrecht berusten bij de auteurs.

Voorwoord van de voorzitter

Frans H. Micklinghoff

Het politiek debat is in de laatste 20 jaar behoorlijk veranderd, zeg maar gerust verruwd! Het aandachtig luisteren en iemand laten uitpraten is er tegenwoordig nauwelijks meer bij. Door de komst van de PVV en de nieuwe aanpak van Jesse Klaver's Groen Links is het tegenwoordig zelfs in 's lands vergaderzaal mode geworden om ieder betoog in de kiem te smoren door het ruw te onderbreken met een interruptie en zo de geachte opponent in verwarring te brengen. Gelukkig weten alle gemeenteraadsleden in dit land dat er slechts één tegelijk het woord kan voeren en een interruptie alleen via toestemming van de voorzitter kan plaatsvinden. Wat opvalt bij het aandachtig beluisteren van diverse radioprogramma's is dat er veel door elkaar gekletst wordt en het daardoor voor de luisteraar niet meer te volgen is. Het vak van het voeren van een politiek debat wordt niet meer onderwezen op scholen (en dat is dus te merken, sic). Ook schijnt men niet te hebben geleerd om aandachtig drie kwartier een college te volgen. De zaal vol studenten zit bij een hoorcollege massaal op de telefoon te koekeloeren of iets op een laptop te fröbelen. Gelukkig zijn er uitzonderingen, helaas dun gezaaid.

Willen we serieus discussie voeren over de federatie van Europa/de Wereld of de soevereiniteit van het volk of wat al niet, dan moeten we ons houden aan de aloude bewezen regels van het debat, leren luisteren naar elkaar en begrijpen dat tien keer het tegendeel beweren nog niet hoeft uit te monden in het overtuigen van de ander of gelijk hebben/krijgen. Een debat voeren betekent feiten neerleggen en daarop een heldere, logische betoogtrant opbouwen. Zo maar wat roepen, dat met het onderwerp totaal niets te maken heeft, is niet meer dan een ordinair poging de orde te verstoren. En daar zit niemand op te wachten!

Zoals er regels zijn waar een goed politiek debat aan moet voldoen, zo zijn er ook regels waar een informatief of opiniërend artikel aan moet voldoen of een brief of email. Het is jammer dat dit alles niet meer wordt onderwezen

of, als het al onderwezen is, zo snel vergeten wordt. Want de verruwing op het internet heeft nu ook massaal toegeslagen, gezien het enorme scala aan scheldwoorden die daar langskomen. Het wordt tijd dat we teruggaan naar de betere omgangsvormen zoals die nog in de jaren tachtig van de vorige eeuw bestonden. Is dit een lofzang op het verleden, toen alles beter was? Ja! Want toen was een debat goed te volgen en de uitkomst helder. Naar die duidelijkheid moeten we terug. En dat is duidelijk een stap vooruit.

Fotograaf: Manja van Kalken

Federatie - In vrijheid gebonden

Frans H. Micklinghoff

Dit jaar woedt er een heftige discussie binnen de WFBN over federalisme op Europees en wereldniveau. En dat is goed. Want daar dient het om te gaan bij de WFBN. De eerste oprichters in 1948 hadden niet anders gewild. In feite dient het thema van iedere discussie binnen de WFBN te gaan over 'federeren'. Dat streven naar een federatie – 'federeren' – is inderdaad een werkwoord en dát zal als enig onderwerp centraal staan op onze traditionele najaarsbijeenkomst.

Voorjaarsbijeenkomst

Een drie tot vier uur durende bijeenkomst zou 'te kort' zijn om het onderwerp voldoende uit te diepen, wordt wel eens gezegd. Dat is absoluut onjuist. In die drie tot vier uur kan het dan ter discussie staande onderwerp meer dan voldoende worden belicht aan alle kanten, mits de deelnemers geen oeverloze zijpaden inslaan. Mocht iemand menen dat er een-of-ander zijpad moet worden ingeslagen dan moet dat worden genegeerd en buiten de orde worden verklaard. Die, ongetwijfeld uiterst belangwekkende zijpaden – voor sommigen is dat het berijden van aloude stokpaardjes – kunnen verder bewandeld en uitbundig bereden worden in de werkgroep(en). Want als we het over federalisme hebben moeten we er niet de vorm en kleur van de etiketten op maggiflesjes, het beleid van de Amerikaanse president of de internationale economische crisis en de rol van de bankiers er bij betrekken. Dergelijke zijpaden betreden gaat ten koste van de tijd om het thema dat ter discussie staat voldoende uit te diepen. De voorzitter (of gespreksleider, of 'de spreker') moet dergelijke 'afzwaaiers' diplomatiek negeren of buiten de orde verklaren.

Leden haken anders af!

Wanneer u begin april (2019) op de ALV bent geweest dan hebt u kunnen horen hoe een van de aanwezigen plompverloren de rol van de internationale banken aan de orde stelde, terwijl het aan de orde zijnde onderwerp daar helemaal niet over ging. Dat heeft de WFBN een lid gekost, door het simpele feit dat om die internationale banken te typeren 'De Rothschilds' als *pars pro toto* werden genoemd. Dit, nu ex-lid, vond het noemen van deze bankiersfamilie een duidelijke uiting van discriminatie en omdat de voorzitter deze opmerking slechts negeerde, en niet duidelijk 'buiten de orde' verklaarde en zich ervan distantieerde, werd dit ervaren als voldoende reden om het lidmaatschap op te zeggen. Hieruit mag (en moet) de conclusie worden getrokken dat én alle aanwezige leden zich moeten houden aan het ter discussie staande thema (of te behandelen agendapunt) én het de wens blijktbaar is dat de voorzitter/gespreksleider (m/v) leden die afwijken van het onderwerp scherp en alert terecht wijst. Zijpaden bewandelen en stokpaardjes berijden kan natuurlijk, maar dan wel bij het agendapunt dat daarvoor bij uitstek geschikt is en juist daarvoor in

het leven is geroepen: de rondvraag. Al kent ook dat agendapunt zijn grenzen. Want de door mij of u gekozen kleur van het behang kan daar echt niet worden besproken. Binnen de ongeschreven, maar bij iedereen aangevoelde grenzen, is er bij dit agendapunt voldoende ruimte om wat gewenst wordt aan de orde te stellen. De boodschap is dus: blijf bij het aan de orde zijnde onderwerp. Dan hebben we ruim de tijd dat onderwerp uit te diepen, en elkander te bevragen.

Najaarsbijeenkomst

Voor de najaarsbijeenkomst hebben we een spreker gevonden die bij uitstek kan praten over het inhoud geven aan een federatief gevormd Europa: dr. Edward L. Figuee. Jarenlang was hij in de journalistiek (parlementair verslaggever) en bij de VNG actief en schreef aan het eind van zijn werkzaam leven een uiterst belangwekkend, maar helaas te weinig opgemerkt proefschrift over een zich verenigend Europa. Zijn in 2017 aan de universiteit van Twente verdedigde dissertatie draagt de titel: *Listen to us! – regional and local Public Affairs in the Dutch and European political area*. Elders in dit blad kunt u lezen wanneer en waar deze belangwekkende najaarsbijeenkomst zal gaan plaatsvinden. Bij deze roepen wij alle leden op bij deze bijeenkomst aanwezig te zijn, want het gaat over slechts de zaak die ons allen moet aanspreken: het werkwoord 'federeren'. Om u alvast voor te bereiden op dit thema volgen hieronder enkele citaten uit het tweemaandelijks maçonniek cultureel tijdschrift *Thoth* (jaargang 70, mei/juni 2019) van hoofdredacteur Willem Verstraaten (p. 4-5) en dr. Edward L. Figuee (en co-auteur Charles Bijleveld) (p. 9-18).

Een ontwikkeling in verklaringen

Verstraaten schetst in zijn artikel kort en krachtig hoe in Noord-Amerika een ontwikkeling heeft plaatsgevonden: "An ever closer union – 'een steeds hechter verband' -: sommigen trekken er een vies gezicht bij, maar velen zullen bij deze term uit artikel 1 van het verdrag van de EU met warmte aan de wereldomspannende broederschap denken waarnaar zij streven. Die individuele belangen overschrijdende intermenselijke warmte stond ook *the good people of Virginia* voor ogen toen zij in de achttiende eeuw hun *Declaration of Rights* opstelden die model stond voor de *Declaration of Independance* van de Verenigde Staten. Vrijheid voor ieder om op eigen wijze te bouwen aan de maatschappij was hun adagium. Zij stelden 'dat alle mensen van nature gelijkelijk vrij en onafhankelijk zijn' en bepaalde inherente rechten hebben waarvan ze op geen enkele wijze hun nakomelingschap mogen beroven: namelijk: *the enjoyment of life and liberty, with the means of acquiring and possessing property, and pursuing and obtaining happiness and safety*. In 1948 kwamen de Verenigde Naties met de *Universal Declaration of Human Rights*. Vrijheid is er de kernwaar-

de van. Artikel 1 stelt dat alle mensen vrij geboren worden, *equal in dignity and rights*. Ze zijn begiftigd met rede en geweten *and should act towards one another in a spirit of brotherhood*.

“Als het lot ons goed gezind is, voelen we ons vrij; we kunnen doen waar we zin in hebben, en dat bevordert de illusie van vrije wil. Als het ons tegenzit, voelen we ons slaven van het lot. De vrije wil bestaat als wij dat willen; we lopen tegen de onherroepelijke grenzen van onze soort, onze aard en onze omstandigheden aan. Maar zelfs daar hebben we iets op gevonden: in onze gedachten kunnen we het onmogelijke; in onze taal kunnen we iedere werkelijkheid scheppen die we wensen. ... De mogelijkheden van menselijke expressie zijn groter dan ooit, en het is onze opgave die mogelijkheden te beschermen tegen altijd weer dreigende knechting van onze vrije geest. Die dreiging komt op wereldschaal van fundamentalistische terroristen. ... wie de wereld buiten zijn eigen veilig heilig huisje durft te verkennen, maakt van iedere dag Bevrijdingsdag of *Independence Day*.”

Pan-Europa

Figuee verduidelijkt in zijn artikel het begrip Pan-Europa. Het is van het grootste belang dat we daar goed kennis van nemen gezien de huidige stand van de discussie binnen de WFBN.

De oorsprong van het pan-Europees denken wortelt in de jaren twintig van de vorige eeuw, toen dit werelddeel zich aan het herstellen was van de Eerste Wereldoorlog als uitvloeisel van een uiterst turbulente, instabiele politieke periode. Enkele citaten uit Figuee's artikel in *Thoth*:

“Omdat in het dagelijks taalgebruik ‘Europa’ vaak gebruikt wordt als synoniem voor de Europese Unie, raakt de geografische werkelijkheid dat Europa veel groter is dan alleen de EU op de achtergrond. In het werelddeel Europa – ‘pan-Europa’ – wonen miljoenen mensen in staten die (nog) niet tot de EU behoren. Wordt daarnaast ook nog eens het begrip ‘identiteit’ verbonden met het begrip ‘pan-Europa’, dan zou met enige rekkelijkheid van geest kunnen worden gezegd dat Pan-Europa een grote geopolitieke verzameling is van persoonlijke identificatie met het werelddeel Europa.

EU-enquêtes van instellingen als Eurobarometer en Eurostat wijzen uit dat de Europese attitude (‘zich Europeaan voelen’) ondanks het oplevende euroscepticisme, vooral sinds de financiële crisis uit het eerste decennium van deze eeuw, toch langzaam maar zeker gemeengoed is, naast de band met het eigen land of regio (Wikipedia, juli 2018). Niet of Europa ertoe doet is nog de vraag, maar hóe. In huiselijke termen: men mag allerlei bezwaren tegen Europa hebben (gekregen) en zichzelf het etiket ‘euroscepticus’ opplakken, maar als puntje bij het paaltje komt, blijken de verworvenheden van de EU toch een vaste plaats in de *hearts and minds* van de overgrote meerderheid van (Europese) burgers gekregen te hebben. Pan Europa omvat alle landen die zich met Europa verbonden weten. *Grosso modo* zijn dat de landen die bij de Raad van Europa zijn aangesloten, die de drager is van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (zie de zeer uitvoerige, helder geconcipeerde website van de

Rechten van de Mens, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Universele-Verklaring-van-de-Rechten-van-de-Mens>). De samenwerking binnen deze Raad is van een geheel andere orde dan de samenwerking in de EU die financieel, economisch, politiek en juridisch terrein zeer intensief is; zo intensief – soms – dat door eurosceptici en door politieke partijen die een vorm van xenofobe identiteitspolitiek voorstaan, de vraag wordt opgeroepen in hoeverre de lidstaten hun soevereiniteit (hebben) kunnen behouden (Holslag, 2014). ...

In de Franse essaybundel *L'identité de l'Europe* (Delsol & Matteï, 2010) betogen wetenschappers dat Europa zich uitstrekt vanaf het noorden via Hammerfest en Rusland tot de Oeral tot het zuiden, c.q. de noordelijke kusten van de Middellandse Zee, en in het westen van Ierland tot Turkije in het oosten (Groenland behoort bij Denemarken). Kortom, “overall waar de Europese cultuur, zoals geschiedenis, architectuur en kunst zichtbaar aanwezig zijn”, zoals deze wetenschappers (hier geparafraseerd) aangeven, onder verwijzing naar de Griekse en Romeinse beschavingen waarvan de invloed zeer verreikend was (Nelissen, 2001; Nelissen 2003). Natuurlijk zijn hier allerlei (cultuur-)historische en geopolitieke beschouwingen tegen in te brengen.”

Een Europa van staten of regio's?

“Hoe dan ook staat vast dat pan-Europa een min of meer fluïde geheel is van landen waar Europese invloeden zichtbaar zijn, die zich met ‘Europa’ verbonden weten en verbonden voelen, en die alleen in vrijheid en onafhankelijkheid kunnen besluiten er wel of niet toe te willen behoren. Dat Europa is groter dan het Europa van de EU. Dat kan een federaal Europa zijn waarin (EU-lid)staten met hun steden en regio's hun staatsrechtelijke, door woelige Europese geschiedenis bepaalde hang naar soevereiniteit hebben opgegeven om alle inwoners conform het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens de ruimte te bieden zich binnen het pan-Europa vrij te bewegen en vrij te ontwikkelen en in vrijheid hun talenten te ontplooien (Verhofstadt & Cohn-Bendit, 2012). Of dat een Europa van (natie-)staten worden moet of een Europa van regio's is de vraag, hoewel een logisch gevolg zou zijn dat het een Europa van de regio's zou kunnen worden; mensen zijn doorgaans het meest vertrouwd met hun directe omgeving, hun regio, hun dorp, hun stad (Figuee, 2017). De opvatting zich in deze Europese ruimte ‘vrij te kunnen bewegen en zich vrij te kunnen ontwikkelen’ wil zeggen dat, bevrijd van dogma's en welke leerstellingen dan ook, iedereen zo kan bijdragen aan een samenleving waarin vrijheid alle mensen raakt. Tegengeworpen kan worden dat niet elke mens ‘gebakken’ is voor samenleven en samenwerken. Natuurlijk is dat zo. Samenlevingen kleuren zich door mensen die afwijken van wat in het algemeen als ‘geldende norm’ wordt beschouwd. Er moet ruimte zijn voor elk mens die zich vanuit bovenstaande beschouwing tot het pan-Europa aangetrokken voelt. Want iets of iemand een plaats geven, impliceert dat er ook grenzen kunnen zijn (Van Rompuy, 2012).

Een andere tegenwerping zou kunnen zijn dat denken over pan-Europa zou getuigen van zweverig en grenzeloos

Uitnodiging

WFBN-najaarsbijeenkomst

Zaterdagmiddag 19 oktober 2019

Locatie: Anne te Utrecht
Veemarktplein 41
3521 BD Utrecht
T. 030 - 307 54 52

Programma:

13.30 uur: ontvangst met koffie en thee

14.00 uur: introductie van de spreker

Dr. E.L. Figuee

door WFBN-voorzitter Frans Micklinghoff,
gevolgd door de presentatie van de heer Figuee
over het onderwerp:

Een Pan-Europa en Federalistisch Europa van onderop opgebouwd

15.00 uur: theepauze

15.30 uur: Q&A en discussie tussen de leden

17.00 uur: afsluiting gevolgd door een borrel

ANNE staat tegenover Utrecht CS. Verlaat het station aan de Jaarbeurszijde. Ga de trap af en steek de Croeselaan over. Ga dan naar links. Je ziet ANNE dan in het blok aan je rechterhand, achter de bomen. Naast Myagi & Jones.

Anne vanaf het station gezien

idealisme. Wel, dit laatste is een misverstand. Naar analogie van een oeroude pedagogische wijsheid: liefde en grenzen maakt van kinderen mooie mensen. Het gaat erom dat een ieder zijn of haar talenten ten volle benutten kan: zowel voor zichzelf als voor zijn omgeving. Als dit proces begrensd raakt, waardoor de beoogde en gewenste ontplooiing in de verdrukking komt, dan is actie geboden. In dit opzicht mogen zij gezien worden als 'wereldburgers' en zo mogen zij ook zichzelf zien. In die wereld neemt Europa een eigen positie in. Dankzij de onbeschrijfelijke, nog steeds onbekende aard van de invloed die van social media uitgaat, zijn velen zich de laatste jaren er bewust van geworden, wat dit betekenen kan. Sommigen kan dit besef niet ver genoeg reiken; anderen zien er juist een bedreiging in die de traditionele banden met de buurt, met de regio waar men soms al generaties lang woont, en zelfs met het land waarvan men inwoner is, onaangenaam beïnvloedt (Mahbubani, 2008)."

Wijsheid

Vervolgens wijst Figuee erop dat op de weg naar een federaal pan-Europa wel enige wijsheid nodig is.

"Bij wijsheid kan gedacht worden aan wat Schwartz & Sharpe (2010) onder *practical wisdom* verstaan: niet de letter van de wet zal onder alle omstandigheden doorslaggevend zijn, maar de geest van de wet, zoals elke rechter, elke leraar, elke arts en elke advocaat weet. Die willen niet bouwen aan de hand van starre wet- en regelgeving maar pan-Europa laten groeien door ruimte te bieden aan uitingen van Europese identiteiten".

Bovenstaand hebben we enkele belangwekkende passages geciteerd uit het sublieme artikel van Edward Figuee over een pan-Europa (Thoth 2019-3). Maar het is slechts een deel van het uitvoerige verhaal dat Figuee te vertellen heeft. Moge onze najaarsbijeenkomst een intensieve discussie opleveren opdat we weer een stapje verder kunnen zetten op de weg naar een werkelijke en werkzame federatie. En we op deze basis ook een goede folder kunnen maken om leden te werven en zo de WFBN sterker te maken.

Standaarden van federalisme

Leo Klinkers, *Federal Alliance of European Federalists*

Dit artikel is door de Federal Alliance of European Federalists ter bespreking aangeboden aan de conferentie 'Milano Partecipa' op 22-24 november 2019. De conferentie gaat over waarden, principes, ideeën en projecten door de burgers te betrekken bij een publiek debat dat ook zal bijdragen aan de versterking van het gemeenschapsgevoel en de sociale integratie. Burgeractivisme is het kernbegrip.

De inrichting van een staat

De wijze van inrichting van een staat is voor een groot deel bepalend voor de vraag of het volk binnen die staat zich gelukkig voelt. Met een goed gebouwde staatsinrichting is het niet anders dan met een goed geconstrueerde stoel of een goed bereide maaltijd. Op een verkeerd gemaakte stoel krijg je pijn in je rug en van een slechte maaltijd moet je braken. Het gaat om vakwerk, gebaseerd op standaarden.

Als we aannemen dat een democratisch ingerichte staat de minst slechte staatsvorm is (woorden van Churchill) dan nog zijn er constitutioneel en institutioneel verschillende verschijningsvormen. Nederland is een constitutionele monarchie in de vorm van een gedecentraliseerde eenheidsstaat. Frankrijk is een republiek in de vorm van een gecentraliseerde eenheidsstaat. Duitsland is een republiek in de vorm van een federatie.

Ik heb het nu verder alleen over de inrichting van een federale staat en baseer wat hierna komt op het gedachtegoed van politiek-filosofen vanaf Aristoteles, gecombineerd met enkele voorbeelden uit de federale praktijk.

Volkssoevereiniteit als filosofisch uitgangspunt

Een federatie steunt op een filosofisch en een praktisch uitgangspunt. Het filosofische uitgangspunt gaat uit van volkssoevereiniteit. Dat wil zeggen, alle soevereiniteit berust bij het volk. Deze zin beheerste de *Declaration of Independence* van 1776 en de eerste federale constitutie in Amerika in 1787. Anders gezegd: toen werd voor het eerst in de geschiedenis van de Aarde een aantal poli-

tiek-filosofische overwegingen verrat in concreet bindend recht (constitutioneel) en een daaraan gehechte organisatievorm (institutioneel).

Wie niet accepteert dat de soevereiniteit bij het volk berust, aanvaardt dat alle macht in handen van een alleenheerser ligt. En dan is het volk altijd de pineut.

Vertegenwoordiging van het volk als praktisch uitgangspunt

Maar het volk kan niet elke dag op het plein bijeenkomen om alle beslissingen te nemen. Dus moet het worden vertegenwoordigd. Dat impliceert verkiezingen met de waarborg dat ze vrij zijn, in beslotenheid kunnen plaatsvinden en garanderen dat minderheden zich ook vertegenwoordigd weten. Dat laatste – vertegenwoordiging van minderheden – betekent dat verkiezingen op basis van een districtenstelsel met het adagium *the winner takes all* hoe dan ook vermeden moeten worden. Zie de ellende met het twee-partijenstelsel in Amerika en Engeland.

De federale staat van onder naar boven

De soevereiniteit van het volk speelt in lagen, van onderop. De eerste en onderste laag is de familie. Die kan autonoom beslissingen nemen. De familie heeft echter belangen en/of zorgen die zij zelf niet kan behartigen. Ze vraagt daarom aan een hogere laag – bijvoorbeeld een wijkorgaan – om enkele bevoegdheden van de familie te delen in de soevereiniteit van de familie om die belangen/zorgen te behartigen. Zo wordt een federale staat van onder naar boven opgebouwd. Van laag tot laag.

Een simpel voorbeeld: stel dat ter gelegenheid van de wereldkampioenschappen voetballen (vrouwen of mannen) velen in Nederland alles oranje willen kleuren maar niet één familie in de straat kan zorgen voor oranje in de hele straat, dan kan men een gelegenheidsorgaan in het leven roepen dat met een donatie van alle families in die straat zorgt voor een prachtig oranjetafereel.

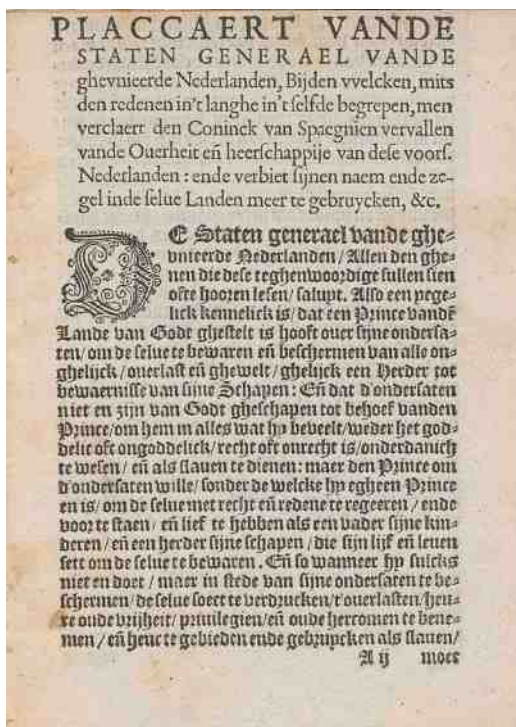
Dat is federaal organiseren. Maar het federale orgaan dat zorgt voor oranje in de hele straat heeft niet de bevoegdheid om te beslissen dat op de gezamenlijke barbecue na de eindoverwinning alleen hamburgers mogen worden geserveerd, tenzij de bewoners van die straat die bevoegdheid aan dat federale orgaan hebben toegekend. De bevoegdheden van een federaal orgaan zijn altijd limitatief en nauwkeurig vastgelegd. Dat men in de praktijk steeds zal proberen om de grenzen daarvan op te zoeken en zelfs te overschrijden is niet een eigenschap van de structuur van een federatie maar van de kwaliteit van de personen die binnen een federatie zoeken naar steeds meer macht. Dat is een eigenschap van politiek functioneren en niet van federaal organiseren.

De belangrijkste waarden van een federale staat: vrijheid en geluk

De belangrijkste waarde die de federale staat dient te waarborgen is het steunen van het volk om in vrijheid zijn eigen geluk na te streven. Niet meer en niet minder. Om de essentie daarvan duidelijk te maken heb ik onlangs een (nieuwe) preambule voor een Europese federale constitutie geschreven: zie <https://www.samenwereld.nl/het-europa-van-de-burgers/>.

Een preambule van een constitutie beschrijft de waarden die bewaard en bewaakt dienen te worden. Vervolgens bepalen de artikelen van de constitutie hoe dat bewaren en bewaken zal worden gegarandeerd.

Die begrippen 'vrijheid' en 'geluk' speelden een centrale rol bij de *Declaration of Independence* van 1776 en de eerste federale constitutie elf jaar later in 1787. Het begrip 'vrijheid' werd toen de basis van die regels in de constitutie die de *checks and balances* zouden gaan heten. Zoals de Engelsen in 1215 koning Jan Zonder Land in de *Magna Carta* de wacht hadden aangezegd, en de Nederlanden in 1581 met het *Traktaat van Verlatinghe* adieu zeiden tegen de Spaanse overheerser, zo zeiden de dertien kolonies in Amerika in 1776 dat ze niet langer de Engelse koning wensten te gehoorzamen. Maar zeggen dat je vrij wil zijn is één, ervoor zorgen dat dit rechtens geldend is, dat is twee. En dat deden ze met die federale constitutie.

Ze wisten van filosofen als Aristoteles en Rousseau wat volkssoevereiniteit betekende, ze wisten van Althusius wat de bouwstenen van federaal denken waren, ze wisten van Montesquieu wat de trias politica inhield en ze bedachten voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid een staatkundige vorm waarin die verschillende stukjes van de politiek-filosofische puzzel in elkaar werden gelegd.

De trias politica en de checks and balances

Maar de *trias politica* zijn slechts twee woorden. De achterliggende betekenis luidt: 'Gij zult de drie machten van de staat - de wetgevende, de uitvoerende en de rechtsprekende macht - uiteen houden om te voorkomen dat de een de ander gaat overheersen en weer alleenheerschappij in het leven roept.' Echter, ze wisten ook dat het onvermijdelijk zou zijn dat die drie machten zich af en toe op andermans terrein zouden moeten begeven. Dus de truc was: bouw zogeheten *countervailing powers* in. Dus als een van de machten op het terrein van een andere zou moeten opereren, zou die andere macht moeten beschikken over de bevoegdheid om die ene weer terug in zijn hok te duwen.

Ze ontwierpen daarvoor een briljant stelsel van *checks and balances* binnen een briljante constitutie. Het belangrijkste aspect van de briljante constitutie was: zo weinig mogelijk artikelen maken. Dus geen millimeter regels creëren die over de belangen van de individuele staten zouden gaan. Uitsluitend het algemeen belang van de dertien gezamenlijk regelen. Dus maakten ze een constitutie van slechts zeven artikelen met als kern a) de *countervailing powers* van de dertien staten tegenover het federale orgaan, b) de *countervailing powers* tussen de drie machten binnen elke staat (let wel, in een federatie blijven de lidstaten zelfstandig en hebben ze elk hun eigen wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht) en c) de *countervailing powers* tussen de drie machten op federaal niveau.

Klein voorbeeld uit de Amerikaanse constitutie die Herbert Tombeur en ik in het ontwerp van de Europese federale constitutie hebben overgenomen (zie onze *European Federalist Papers* 2012-2013): de wetgevende macht bestaat uit het Huis van de Burgers en de Senaat. Beide kunnen wetten ontwerpen. Als het Huis een wet ontwerpt moet deze worden voorgelegd aan de Senaat. Als die het verwierpt, moet men opnieuw beginnen. Als beide Kamers het met elkaar eens zijn gaat het naar de President. Die moet binnen tien dagen beslissen: akkoord of een beargumenteed veto. Indien een veto, dan terug naar het Huis die het óf weggooit óf met tweederde meerderheid opnieuw aanvaardt, al dan niet na bijstelling op basis van de argumenten van de President. Dan weer naar de Senaat, zelfde procedure. Als beide organen het met elkaar eens zijn moet de President het ook aanvaarden.

Deze structuur is volmaakt transparant. Of die tegemoetkomt aan de waarde dat de staat het volk dient te steunen om in vrijheid zijn geluk na te streven, is niet afhankelijk van die structuur maar – nogmaals – van het kwaliteitsniveau van de personen in die structuur. Op dit moment mogen we vaststellen dat de Amerikaanse president door een achterhaald en daarom achterlijk systeem van verkiezingen linksom en rechtsom probeert de alleenheerschappij te krijgen. Maar juist door het ingenieuze stelsel

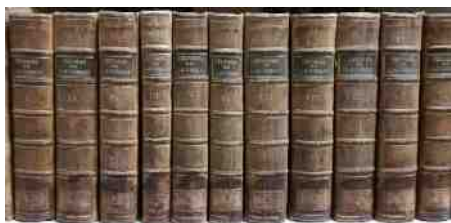
van *checks and balances* wordt hij nog steeds op zijn plaats gezet.

Alleen als het hem lukt een internationaal conflict - na provocaties - zodanig op te werken dat het een gewapend conflict wordt, vallen hem constitutioneel diverse *emergency* wetten toe. En dan zijn de rapen gaar, want dan hoeft hij aan niemand meer verantwoording af te leggen. Snel de-escalierend handelen is nu geboden. Hoewel, als het al gaat lukken om het door Trump zelf gecreëerde conflict met Iran te de-escaleren, dan nog begint hij meteen aan een nieuw conflict omdat hij weet dat hij alleen de alleenheerschappij kan vestigen als hij de *emergency* wetten in handen krijgt. Anderzijds acht ik het denkbaar dat hij dan binnen Amerika een nieuwe burgeroorlog start die hij hoe dan ook zal verliezen.

De kern van een democratische rechtsstaat

Als bestuurder verantwoording afleggen tegenover een volksvertegenwoordiging is de kern van een democratische rechtsstaat. Een ander woord voor rechtsstaat is de *rule of law*. Dat betekent: 'koning, keizer, admiraal, de wet geldt voor allemaal.' Niemand staat boven de wet. Als er één beginsel is dat men in de gaten moet houden dan is het dit wel. Het is een en ondeelbaar met federalisme. En daarmee de absolute tegenhanger van het intergouvernementalisme van de Europese Unie.

In dat intergouvernementalistische systeem nemen bestuurders - gebaseerd op een verdrag in plaats van een constitutie - alle belangrijke de burgers bindende, beslissingen zonder zich daarvoor te hoeven verantwoorden tegenover een door het volk in vrijheid gekozen transnationaal parlement. Rousseau maakte al duidelijk dat binnen een democratie altijd de neiging zal bestaan om er een 'electieve aristocratie' van te maken die vervolgens altijd door-neigt naar een oligarchie. En op die manier in kleine kring de belangrijkste functies onderling verdeelt.

Deze neigingen zijn in elke democratische staat tot op zekere hoogte het geval. Ook in Nederland. In wetenschappelijk onderbouwde cijfers: circa 2,5 % van de kiesgerechtigden (circa 300.000 personen) verdelen onderling de belangrijkste posten in de politieke, bestuurlijke en ambtelijke organen, in de vaste en ad hoc commissies, in de wetenschap en in het bedrijfsleven. Een Regeerakkoord versterkt dat proces ten nadele van de kracht van het parlement dat er moet zitten als vertegenwoordiger van het adagium 'alle soevereiniteit berust bij het volk' wat impliceert dat de uitvoerende macht altijd verantwoording aflegt aan het parlement. Maar in werkelijkheid zit het parlement er om de voorgekookte maatregelen van het Regeerakkoord te dekken. Alleen als een

minister het te bont maakt stuurt men die weg. De manier waarop de uitvoerende macht bepaalt wat de wetgevende macht van de Tweede Kamer moet vinden en beslissen heeft inmiddels ook het besluitvormingsspectrum van de Eerste Kamer bereikt. Die is niet langer een orgaan dat los van de politieke waan van de dag beoordeelt of een wet wel of niet deugt, maar volgt - weliswaar vaak onder protest - wat het Regeerakkoord voorschrijft.

Dit speelt in extreme mate in een intergouvernementalistisch systeem zoals dat van de Europese Unie. Kijk nog maar eens naar de manier waarop twee tot drie bestuurders van de Europese Raad onlangs de door het Europese parlement geormerkte Spitzenkandidaten terzijde schoof voor een voorzitter van de Europese Commissie die geen gevaar voor de ongeremde macht van de Europese Raad zou kunnen vormen.

Elk intergouvernementalistisch systeem gaat op den duur kraken en piepen, er ontstaan conflicten omdat er top-down wordt geregeerd zonder verantwoording, lidstaten houden zich niet aan de verdragsrechtelijke afspraken, besluiten worden niet genomen vanuit een visie op het algemeen Europese belang van de gezamenlijke lidstaten maar op basis van een uitruil van nationale belangen van natiestaten. En dan is het wachten op het ontsteken van de lont in het kruitvat.

De Conventie van Philadelphia

Tussen 1776 en 1787 hadden de 55 leden van de Conventie van Philadelphia dit al snel in de gaten. De dertien staten stonden op het punt om elkaar gewapend te lijf te gaan. Wat deed men toen? In strijd met de opdracht om de fouten in het verdrag te repareren gooiden ze het verdrag weg en bedachten ze in twee weken de basis voor wat ik hierboven heb beschreven. Ze namen nog enkele maanden de tijd om een en ander uit te werken en legden het als een ontwerp federale constitutie voor aan het volk van de dertien staten. Als het volk van negen staten akkoord zou gaan dan zou de federatie rechtens in werking treden. En dat vond in 1789 plaats.

Federalisten maken al vele tientallen jaren een klassieke fout in hun streven naar een federaal Europa. Een fout die hardnekkig het beoogde resultaat - een federaal Europa - blokkeert. Dat is het steeds weer zinloze pogen om de verdragsrechtelijke basis van het intergouvernementale EU-systeem zodanig aan te passen dat het vanzelf een federatie wordt. Welnu: je kunt van mening verschillen over de vraag of een appel lekkerder is dan een peer, maar het heeft geen zin om van mening te verschillen of je van een appeltaart een perentaart kunt maken.

Voor de creatie van een federaal Europa geldt maar één pad en dat is exact dezelfde procedure volgen die de *founding fathers* van de Conventie van Philadelphia in 1787 deden: het verdrag in de prullenbak gooien, er nooit meer naar omkijken en vanuit het gedachtegoed van de Europese filosofen een federale constitutie ontwerpen conform de standaarden die daarvoor gelden: van, voor

en door het volk. Ik kan het ook anders formuleren: omdat de standaarden bekend zijn maar er tweehonderd jaar na de eerste federatie van 1787, en zeventig jaar na de Tweede Wereldoorlog, nog steeds geen Europese federatie bestaat, dan is er dus altijd op een verkeerde manier geopereerd. Tijd om op te houden met het rondpompen van meningen en eens goed te gaan studeren op hoe het dan wel moet. Namelijk zoals ze dat in 1787 deden.

Precies dezelfde procedure moet men hanteren voor de Verenigde Naties. Ophouden met zinloze pogingen om het VN-Handvest aan te passen zodat de VN eindelijk een federaal orgaan kan worden dat zorgt voor enkele gemeenschappelijke belangen die individuele lidstaten niet langer in hun eentje kunnen behartigen. Alle energie die men richt op een verkeerde constructie leidt alleen maar tot meer pijn in de rug en de noodzaak om te braken. Met als verschijningsvormen onder meer de zestig miljoen vluchtelingen in kampen en de duizenden vluchtelingen die in de Middellandse Zee verdrinken. De recente oproep van de Verenigde Naties aan de Europese Unie om het redden van vluchtelingen in die zee te hervatten markeert de betekenisloze zeggenschap van beide intergouvernementalistische besturingsystemen. Ze zijn aan het einde van hun politieke levenscyclus en horen daarom in de prullenbak. Systeemfouten van een niet-functioneel verdrag proberen te repareren leidt slechts tot nieuwe problemen in de reeks 2-4-8-16 en zo voort.

Het begrip 'federalisme' en de belangrijkste standaarden

Voor alle zekerheid nog even dit. Federalisten hebben de onuitroeibare neiging om zich in eindeloze debatten uit te spreken over beleidsonderwerpen. Er bestaat echter geen federaal landbouwbeleid, geen federaal migratiebeleid, geen federaal onderwijsbeleid en zo voort. Je hoeft geen federalist te zijn om een bepaalde visie op een bepaald maatschappelijk onderwerp te hebben. Anders gezegd: federalisme gaat niet over specifiek beleid maar uitsluitend over de manier waarop men juridisch en organisatorisch de samenwerking tussen zelfstandige entiteiten regelt. Als het om een combinatie van staten gaat is het staatsinrichting. Als het om private samenwerking gaat, zoals bijvoorbeeld de relatie tussen individuele voetbalclubs, hun nationale federale bond, hun Europese bond van de UEFA en hun FIFA als wereldbond, dan praten we over een private federatie. Daarvan bestaan er vele honderden in Europa. Grote en kleine. Maar er is na tweehonderd jaar zeuren en zaniken nog steeds geen federaal Europa. Waarom niet? Omdat er geen vakwerk wordt geleverd.

Het leveren van vakwerk vereist: a) fundamentele kennis verwerven over elementair federalisme (dus de opdracht *educating the federalists*), b) de organisatiegraad van alle losse federale bewegingen verhogen (dus *federating the federalists*) en c) met de standaarden van federalisme een federaal Europa bouwen (dus *standard operationele procedures* hanteren). En nul komma nul energie besteden aan zaken die er niets mee te maken hebben.

Niet alleen bestaat er geen federalistisch beleid, er is ook niet – anders dan wat nogal wat federalisten beweren – een diversiteit aan federale systemen. Zo hebben sommigen het over *Dual Federalism, Co-operative Federalism, Competitive Federalism, Fiscal Federalism, New Federalism* en andere bedenksels. Flauwekul.

Er is slechts één begrip 'federatie', gebaseerd op standaarden. Als die standaarden voor 100% worden nagevolgd is het een sterke federatie. Als men die standaarden niet voor 100% wil of kan navolgen – zoals bijvoorbeeld het geval is met de Belgische federatie – dan hebben we te maken met een zwakke federatie. Naarmate men verder afwijkt van de standaarden wordt het risico groter dat de federatie in elkaar zakt. Dat is een paar maal gebeurd in Afrika, Azië en Europa. Niettemin leeft inmiddels 40% van de wereldbevolking in 27 – deels sterke, deels zwakke - federaties. Het is deze, van de standaarden afwijkende manier van praten over federalisme die sommige federalisten tot de misvatting heeft gebracht 'dat de intergouvernementalistische EU toch ook wel op een federatie lijkt'.

De belangrijkste standaarden van federalisme zijn:

- Het volk van een verzameling zelfstandige staten besluit een federatie te vormen. Zij doen dat omdat er inmiddels belangen en zorgen zijn die individuele staten niet langer zelf kunnen behartigen.
- Het volk van de lidstaten ratificeert een federale constitutie - van, voor en door het volk - die de limitatieve bevoegdheden van het federale orgaan vastlegt en de artikelen die de checks and balances waarborgen.
- De lidstaten zelf blijven soeverein, zelfstandig met hun eigen culturele identiteit, dus met eigen parlement, regering, rechterlijke macht, eigen monarchie indien aanwezig, eigen belastingstelsel, eigen beleidsdomeinen.
- Ze laten een federaal orgaan delen in die soevereiniteit door middel van verticale scheiding van bevoegdheden. Dat wil zeggen: het federale orgaan mag met de bevoegdheden van de lidstaten die limitatieve zaken behartigen waarvan de lidstaten zeggen: "Alsjeblieft, wil jij dat voor ons behartigen want wij kunnen dat niet langer zelf verzorgen".
- Zowel de lidstaten als het federale orgaan hebben een parlement. De uitvoerende macht van het federale orgaan legt daaraan verantwoording af.
- De leden van het federale parlement worden - anders dan wat bijvoorbeeld het geval is in Amerika - transnationaal op basis van evenredige vertegenwoordiging verkozen.
- Wat het beleid van die federale staat zal zijn hangt af van de leden van dat parlement. De politieke samenstelling van het parlement bepaalt of Europa een fort zal zijn of dat men open grenzen hanteert. Of een gezamenlijk leger wel of niet zal worden ingezet in conflictgebieden. Of men de sancties jegens andere staten voortzet of afschaft. Of men landbouwsubsidies afbouwt of niet.
- Men kan wel spreken van 'het beleid van een federatie', maar niet van 'federalistisch beleid'.

Binnen het hanteren van standaarden is er ruimte om te variëren. Twee voorbeelden. In de ene federatie kan men besluiten dat buitenlandse zaken in zijn geheel op federaal niveau moet liggen. In andere federaties, bijvoorbeeld in België, heeft men buitenlandse zaken weliswaar als een door de federatie te behartigen gemeenschappelijk belang aangemerkt, maar mogen Vlaanderen en Wallonië een eigen buitenlands beleid voeren voor onderwerpen die niet onder het federale gezag vallen. Een ander voorbeeld betreft het belastingsysteem. Normaal gesproken wordt er binnen een federatie een fiscale unie gebouwd. Zoals bijvoorbeeld in Amerika. De lidstaten heffen belasting voor het federale orgaan en dragen die dus af. Het federale orgaan keert gelden uit aan de lidstaten voor investeringen of calamiteiten. In de praktijk kan het dan zijn dat een lidstaat het ene jaar meer federale belasting opbrengt dan uitkeringen terugkrijgt en het volgende jaar de omgekeerde situatie. De lidstaten zelf houden hun eigen belastingsysteem en mogen daarmee concurreren. Texas bijvoorbeeld probeert met lage tarieven bedrijven en personen te lokken uit Californië dat de hoogste tarieven heeft. Deze voorbeelden slaan dus alleen op ruimte die binnen vaste standaarden voor de bouw van een federatie bestaan.

Kortom: streven naar een federaal Europa is uitsluitend het vakkundig bouwen van een veilig en duurzaam huis. Welke meubels in dat huis moeten staan is geen eigenschap van een federatie, maar van de smaak van degenen die erin gaan wonen.

Onze opdracht en taak

En dat – de bouw van het federale huis - is wat er nu alsnog in Europa moet gebeuren: nul komma nul energie besteden aan de zinloze pogingen om het Verdrag van Lissabon om te bouwen tot een federatie. Dat zal de interne conflictueuze stand van zaken, de externe zwakke geopolitieke positie en de antagonistische samenwerking op beleidsonderwerpen die vanuit het algemeen belang beschouwd moeten worden, nog erger maken dan nu al het geval is.

Hier ligt ook een opdracht aan de wereldfederalisten om op te houden met pogingen om het VN-Handvest aan te passen en vooral ook stoppen om alle energie kwijt te raken in beschouwingen over beleidsonderwerpen, hoe essentieel die ook voor het voortbestaan van onze Aarde zijn. Die belangrijke onderwerpen kunnen alleen worden behartigd binnen een staatsinrichting die vanuit het gezamenlijk belang van de lidstaten ageert.

Als landen willen en moeten samenwerken, maar niet langer in staat zijn sommige belangen of zorgen in hun eentje te behartigen en toch soeverein willen blijven, dan kan alleen een federale staatsvorm daarvoor garant staan. Een intergouvernementeel besturingssysteem kan dat niet. Ervoor zorgen dat Europa een federatie wordt, het bouwen van een federaal huis waarbinnen die beleidsonderwerpen in goede handen zijn, dat is de taak waarvoor we staan.

Die taak kan alleen succesvol worden vervuld als de aanpak van het streven naar een federaal Europa verandert conform het adagium: 'Als je vandaag blijft doen wat je gisteren ook al deed, dan krijg je morgen dezelfde resultaten die je vandaag ontving. Als die resultaten je niet bevallen, dan moet je vandaag veranderen. Dan krijg je morgen andere resultaten. Veranderen begint bij jezelf. Als je dat niet doet, waarom zou je buurman dan willen veranderen?'

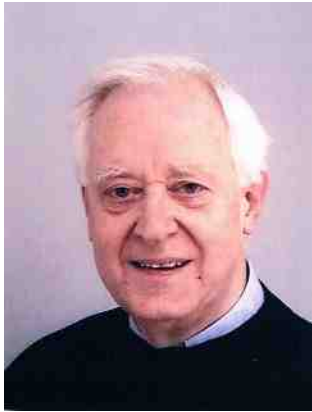
Ik hoop dat deze notitie enige helderheid verschaft over standaarden van federalisme. Onderbouwende informatie is te vinden in 'Verbondenheid, Veiligheid en Voorspoed' (trailer: <https://www.samenwereld.nl/boek-verbondenheid/>). Daarin staat ook een ontwerp van een tien artikelen tellende federale constitutie voor Europa en een scenario voor een Conventie van Burgers conform de opzet van de Conventie van Philadelphia in 1787, de *founding fathers* van de eerste federale constitutie.

We hebben geen mannen nodig "met volledige macht", maar mensen met een institutionele cultuur en verantwoordelijkheidsgevoel.

Uit de rede die premier Conte 20 augustus 2019 in de Italiaanse Senaat heeft gehouden

“Federalisten aller landen, verenigt u!”

Frans M. Vermeulen, secretaris WFBN

Dit artikel begint met een knipoog in de richting van Karl Marx die in 1848 een Manifest het licht deed zien met de slotwoorden “Proletariërs aller landen, verenigt U!” Ik vergelijk de huidige situatie van wereldfederalisten met die van de proletariërs van toen: het waren arme drommels met dromen die – volgens henzelf – nooit uit zouden komen. Ze hingen de religie aan als een vorm van ‘pijnbestrijding’. “Opium” noemde Marx dat. Hij zag in dat mensen met een probleem vaak de oplossing over het hoofd zien die voor de hand ligt.

Ook de huidige federalisten zijn het stadium van dromerijen nog steeds niet ontstegen. In 1998 zinspeelde historicus Leo van Bergen er al op in het boek ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de WFBN ‘Voor een wereld één in verscheidenheid’. Kenmerk daarvan is het gebrek aan samenwerking. Ruim 20 jaar later is er van samenwerking nog weinig te merken. De World Federalist Movement is geen alliantie en ook onze eigen ‘vereniging’ is niet meer dan een ‘beweging’. Het is tijd om nu eens eindelijk onze beweging te verzilveren.

Een begin kan worden gemaakt door alle federalistische clubs en clubjes te verzamelen in een alliantie, dus in een structuur die in zich het kenmerk heeft van een federatie. Binnen een alliantie behoudt elke federalist zijn/haar eigen soevereiniteit en elke club zijn eigen clubsfeer. Een alliantie is dus geen ‘beweging’, geen ‘vereniging’, geen ‘stichting’, geen ‘eenheid’ of ‘unit’. Het pijnpunt bij veel mensen is dat ze denken dat ze iets ‘verliezen’ als ze met elkaar samenwerken. Dit pijnpunt is bij federalisten duidelijk aantoonbaar. De spreuk ‘éénheid in verscheidenheid’ lost die pijn niet op. Het moet dan ook zijn: ‘éénheid door verscheidenheid’. De verscheidenheid is het startpunt en tevens de ‘motor’ van een succesvolle beweging. Als je de ‘éénheid’ als startpunt kiest zul je merken hoe snel de beweging stopt en verdamppt. Het is dus van belang om het begrip ‘samenwerking’ niet te koppelen aan het begrip ‘eenheid’. De neuzen mogen juist niet in dezelfde richting wijzen.

Hoe meer verscheidenheid, hoe meer mogelijkheden om samen te werken.

Het boek van WFBN-lid Leo Klinkers, getiteld ‘Verbondenheid, veiligheid en voorspoed’ geeft een weg aan om een begin te maken met een federale alliantie van Europese federalisten. Natuurlijk gaat het in laatste instantie om wereldfederalisme, maar je moet ergens een begin maken. Je begint dus niet met de uiteindelijke ‘éénheid’ als doel, maar met de verscheidenheid als middel, in dit geval de Europese, om een ‘tool’ te hebben voor een verdere ontwikkeling wereldwijd. Het zou goed zijn als de WFBN zich zou aansluiten bij die alliantie: de FAEF, die op zich ook weer geen doel is, maar een middel.

Laten we de lange periode van lethargie – het passen op de winkel – achter ons. Laten we een voorbeeld nemen aan de 19e eeuwse proletariërs, die zich uiteindelijk in een vakbond wisten te organiseren zonder dat ze daarmee het gevoel hadden iets te ‘verliezen’. Integendeel: ze hadden alleen maar iets te winnen. Zij waren dan ook ware federalisten!

EU, een gepasseerd station.

Wouter ter Heide is lid van de WFBN

Gezien alle tijd en energie die Frans Timmermans heeft gestoken in de verwelkoming van zijn droom, is het sneu voor hem dat niet hij maar Ursula van der Leyen de nieuwe EU-voorzitter wordt. Tegelijkertijd gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat Timmermans ons-Europeanen geen wenkend perspectief te bieden had. Maar datzelfde is ook van Ursula te zeggen.

Alleszins begrijpelijk overigens, omdat op de keper beschouwd de grote problemen van onze tijd van partijpolitieke noch van financieel-economische aard zijn, maar van alomvattende existentiële. Daarover laat tenminste het VN-rapport over de vernietiging van de biodiversiteit geen twijfel bestaan. De crisis waarin de wereld verkeert behoeft een alomvattende existentiële aanpak.

Om daaraan te kunnen voldoen zullen wij onze hoop niet moeten vestigen op de EU maar op de VN. Onze volkerenorganisatie die symbool staat voor het gemeenschappelijk door alle volkeren en alle naties te bereiken (vredes-)ideaal: de effectivering van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De moeilijkheid is alleen dat dat ultieme doel alleen te verwezenlijken is op basis van het inzicht dat hier sprake is van een oplosbaar(!) organisatorisch probleem. Want door haar organisatiestructuur functioneert onze volkerenorganisatie als een organisatie van 193 autonome Lidstaten die het eigenbelang laten prevaleren, boven het overstijgende algemeen belang waar de VN voor staan. Gelukkig is die organisatiestructuur niet in beton gegoten, zoals blijkt uit artikel 109 van het Handvest, dat spreekt van een Algemene Conferentie van lidstaten ter herziening van het Handvest. Die conferentie had al voor de tiende zitting van de Algemene Vergadering (1955) moeten plaatsvinden, maar door krachtig verzet daartegen van de kant van de toenmalige Sovjet-Unie is die herzieningsconferentie uitgesteld 'tot een daartoe geschikt tijdstip'. Gezien de godgeklagde toestand waarin de wereld verkeert en de onmacht van de VN daarin verandering te brengen, lijkt dat (herzienings-)tijdstip aangebroken.

Daarbij moet gedacht worden aan de opheffing van het ondemocratische vetorecht van de Veiligheidsraad met de gelijktijdige overheveling van diens primaire verantwoordelijkheid, de handhaving van de internationale vrede een veiligheid, naar de Algemene Vergadering.

Dit orgaan kan zich dan ontwikkelen van een ongeloofwaardig mondiaal praatcollege tot een geloofwaardig mondiaal daadcollege met bovenationale bevoegdheden. Een gezaghebbend wereldforum dat op basis van de alom onderschreven mensenrechten en onze fenomenale *know how* op elk terrein, een wereldbeleid van de grond kan tillen waarmee de wereldproblemen en het daarmee gepaard gaande onrecht adequaat kunnen worden aangepakt.

Rutte-III zou het voortouw kunnen nemen voor die broodnodige herzieningsconferentie. Uiteraard onder

druk van de Kamer, die daarvoor wel eerst met één 'algemeen-belang-mond' moet leren spreken. Geen onmogelijke opgave, hoe pijnlijk de materiële (geldelijke) en immateriële (beschouwelijke) consequenties daarvan ook zijn voor betrokkenen.

Zonder inzicht geen uitzicht

Zo langzamerhand is het zonneklaar dat vruchtbare samenwerking absoluut noodzakelijk is om de politiek naar een hoger niveau te brengen. In Europees verband zou Nederland daartoe het voortouw kunnen nemen. Alleen is daarvoor wel het inzicht vereist dat verkiezingen nooit zullen leiden tot dat hogere – de **partijpolitiek overstijgende** – samenwerkingsniveau. Integendeel! Zolang dit inzicht niet doorbreekt op het Binnenhof is het een illusie te denken dat het hogere samenwerkingsniveau ooit van de grond zal komen.

Vernietiging biodiversiteit

Uit het begin mei gepubliceerde VN-rapport over de staat van de natuur, blijkt dat van de acht miljoen plant- en diersoorten op Aarde, een miljoen soorten met uitsterven wordt bedreigd. Van deze ongehoorde aanslag op de biodiversiteit is de mens medeverantwoordelijk. Het behoeft geen betoog dat deze grootschalige vernietiging van de natuur niet getuigt van goed rentmeesterschap.

Desondanks moet dat ultieme (beleids-)doel haalbaar zijn, dankzij onze ongeëvenaarde *know how* op elk terrein. Maar voor het hard maken van die gezamenlijke kennis zal het beleid wereldwijd wel op een (partij- en financiële belangen) overstijgende wetenschappelijke leest geschoeid moeten worden.

Gelukkig is dat geen onmogelijk opgave, omdat daarvoor slechts de overtuiging nodig is dat wetenschap en goed rentmeesterschap elkaar 'politiek gesproken' niet uitsluiten, maar juist insluiten. Op basis van wetenschappelijk gefundeerde overtuiging, die voor niemand een bedreiging vormt(!), moeten wij – als mensheid – in staat zijn tot het realiseren van duurzame en vruchtbare samenwerkingsverbanden, als antwoord op de grootschalige vernietiging van de biodiversiteit.

Bezinning

In tegenstelling tot minister Kaag denk ik niet dat handel het wapen is om het Amazone-gebied te blussen, maar bezinning, bezinning over het behoud van de wereldomvattende longfunctie van het Braziliaanse regenwoud. Niet alleen voor ons, als mensheid, maar voor al wat leeft. Wat dat betreft is de Amazone als mondiaal erfgoed te beschouwen, en daarmee als het eigendom van al wat leeft. Vandaar dat de Amazone zich niet leent voor handel. Om een halt toe te roepen aan de gigantische ontbossing in het Zuid-Amerikaanse land, schiet de inzet van handelsbetrekkingen – als drukmiddel – fundamenteel tekort. Sterker, handel als wapen om de Amazone te blussen zal de vuurzee alleen maar aanwakkeren, alle goede bedoelingen van minister Kaag ten spijt.

Over de tekortkomingen van het intergouvernementalisme

Andreas Bummel (* 9 februari 1976 in Kaapstad) is grondlegger en directeur van *Democracy Without Borders* (voorheen *Committee for a Democratic U.N.*) en van de internationale campagne voor een *Parlementaire Vergadering van de Verenigde Naties*. Van 1998 tot 2008 was hij coördinator voor VN-hervormingsvraagstukken van de *Society for Threatened Peoples*, een van de toonaangevende mensenrechtenorganisaties in Duitsland. Sinds 1998 is hij nauw verbonden aan de *World Federalist Movement*. In 2012 werd hij door de *Wereldacademie voor kunst en wetenschap* als *fellow* gekozen als erkenning voor zijn werk om een wereldparlement tot stand te brengen. In 2015 ontving hij van de *Society for Threatened Peoples* het *erelidmaatschap van de vereniging*. In 2018 schreef hij een belangrijk boek over de geschiedenis, relevantie en implementatie van een wereldparlement (met co-auteur Jo Leinen) getiteld "*A World Parliament: Governance and Democracy in the 21st Century*". Andreas Bummel schreef onderstaande bijdrage over zijn visie op intergouvernementalisme op verzoek van de redactie van *Eén Wereld*.

Intergouvernementalisme

Uitgaande van intergouvernementalisme is internationale samenwerking en het opstellen van internationale regels een zaak van de uitvoerende macht van nationale regeringen. Het concept kijkt naar de wereld vanuit het gezichtspunt van soevereine natiestaten. Staten kunnen internationale organisaties oprichten om de samenwerking te vergemakkelijken en om gemeenschappelijke doelen na te streven, maar in principe behouden zij hun soevereiniteit. Op enkele uitzonderingen na, vooral bij het ontwerp van de Europese Unie, is intergouvernementalisme vandaag de dag nog steeds het belangrijkste paradigma van het internationale recht en de wereldpolitiek. Intergouvernementalisme houdt in dat staten eenvoudigweg kunnen weigeren gebonden te zijn aan regels die ze niet hebben goedgekeurd of die door een hogere internationale autoriteit zouden zijn opgesteld. De bevoegdheid van de VN-Veilighedsraad om bindende resoluties aan te

nemen op basis van hoofdstuk VII van het VN-Handvest om de internationale vrede en veiligheid te handhaven, is een van de weinige uitzonderingen op dit principe. Deze bevoegdheid was mogelijk omdat bij de totstandkoming van het VN-Handvest de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad erop aandrongen een vetorecht te hebben waardoor ze elk besluit kunnen blokkeren waar ze het niet mee eens zijn.

Wel is het zo dat staten aanvaard hebben dat er dwingende normen van internationaal recht zijn die geen enkele staat mag overtreden, zoals bijvoorbeeld het verbod op genocide of agressieoorlog. In veel gevallen is het echter controversieel of een bepaalde norm tot dit *ius cogens* behoort. Daar komt bij dat de handhaving van zelfs deze universele normen van dwingend recht niet is geïnstitutionaliseerd.

Het opstellen van internationale regels is dus in de eerste plaats afhankelijk van de instemming van de uitvoerende macht van de afzonderlijke staten. Volgens dit principe van vrijwilligheid is het aan de afzonderlijke staten om te beslissen of zij al dan niet willen toetreden tot een verdrag en in hoeverre zij ermee instemmen om internationale verplichtingen aan te gaan. Indien staten die verplichtingen aangaan dan kan dat tijdelijk zijn, omdat staten in principe in een later stadium weer kunnen vertrekken als het hen zo uitkomt. Dit geldt ook voor de erkenning van juridische instellingen zoals het Internationaal Gerechtshof, het hoogste gerechtelijke orgaan van de Verenigde Naties.

Het principe van vrijwilligheid resulteert erin dat bij de onderhandelingen over en de goedkeuring van internationale verdragen het principe van consensus wordt toegepast. Een staat die tijdens de onderhandelingen is overstemd, kan eenvoudigweg besluiten om niet deel te nemen aan de betreffende overeenkomst. Wil een verdrag effectief zijn in termen van reikwijdte, dan moeten er zoveel mogelijk staten aan deelnemen. Om een zo groot mogelijke deelname te bereiken is het noodzakelijk een compromis te sluiten over de inhoud van een overeenkomst. Internationale verdragen vertegenwoordigen dan ook vaak niet veel meer dan de kleinste gemene deler. Deze principes van vrijwilligheid en consensus zijn de belangrijkste obstakels die effectieve internationale regelgeving in de weg staan. Internationale regulering van de *global commons*, zoals bijvoorbeeld de dampkring, kan alleen dan het dilemma van schadelijk gebruik oplossen als het alle gebruikers in gelijke mate verbindt en als er geen meelifters zijn die niet meedoen of het zelfs ondermijnen. Zolang intergouvernementalisme het uitgangspunt van internationale besluitvorming is, zijn effectieve oplossingen moeilijk te bereiken.

In toenemende mate bepalen internationale overeenkomsten en onderhandelingen door regeringen op intergou-

vernementeel niveau de nationale wetgeving en binnenlandse aangelegenheden. Economische en handelsovereenkomsten zoals bijvoorbeeld MERCOSUR hebben potentieel invloed op alle mogelijke leefgebieden binnen de afzonderlijke landen. Intergouvernementalisme gaat echter samen met het idee dat internationale aangelegenheden uitsluitend onder de bevoegdheid van de overheid vallen. Onderhandelingen vinden vaak in het geheim plaats, waardoor een openbaar debat over voorgestelde regelgeving niet mogelijk is. Staten worden vertegenwoordigd door ambtenaren en onderhandelaars die worden benoemd door de regeringsleiders. Vaak worden deze vertegenwoordigers niet publiekelijk geïdentificeerd. Het is hun taak om na te streven en te verdedigen wat de regering van dat moment in het nationale belang acht. Nationale parlementen en maatschappelijke organisaties worden veelal uitgesloten. Overheden nodigen daarentegen vaak wel lobbyisten uit de industrie uit om input te leveren voor ontwerpovereenkomsten. Intergouvernementalisme ondermijnt de scheiding van machten en democratie.

Ten slotte impliceert intergouvernementalisme, gebaseerd op het principe van soevereine gelijkheid van staten, het principe van "één staat, één stem" in de internationale besluitvorming, terwijl in werkelijkheid staten zeer ongelijk zijn. China heeft met 1,3 miljard mensen hetzelfde stemrecht in de Algemene vergadering van de Verenigde Naties als de staat Tuvalu met 11.000 mensen. De meeste landen van de wereld zijn relatief klein en wiskundig kunnen ze een 2/3 meerderheid opleveren in de Algemene Vergadering van de VN, hoewel ze slechts ongeveer 8 procent van de wereldbevolking vertegenwoordigen. Het is eigenlijk nog erger, omdat er qua vertegenwoordiging rekening mee moet worden gehouden dat de regering van een bepaald land politiek niet 100 procent van de kiezers vertegenwoordigt, omdat er gewoonlijk ook oppositiepartijen zijn, althans in democratische systemen.

Werldfederalisme

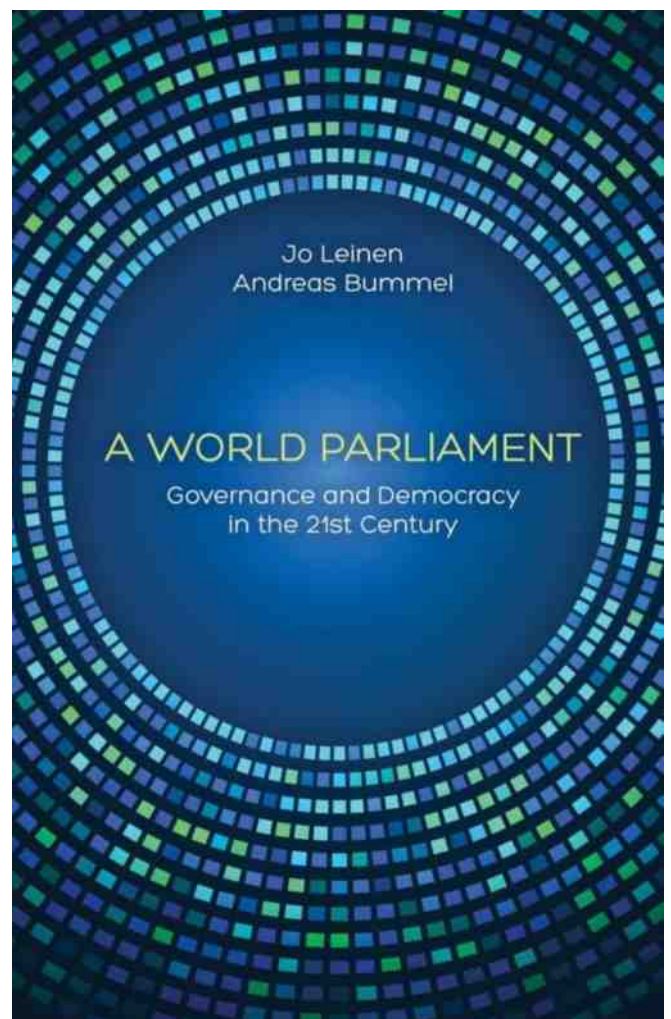
Werldfederalisme vertegenwoordigt een alternatief paradigma dat het intergouvernementalisme kan vervangen en de verschillende tekortkomingen ervan overwinnen. Werldfederalisme impliceert een democratische wereldwijde rechtsorde, met een grondwet, een duidelijke structuur en verdeling van bevoegdheden, duidelijke regels en op de burger gebaseerde democratische besluitvormingsprocessen.

In een werldfederalistische wereldorde is soevereiniteit verspreid over meerdere bestuurlijke lagen, van de lokale tot de globale, en de natiestaat is daar slechts één van. Natiestaten zouden niet verdwijnen, maar een integraal onderdeel zijn van een hogere supranationale orde die democratisch wordt gecontroleerd.

Volgens het subsidiariteitsbeginsel zouden bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden verdeeld tot op het laagst mogelijke bestuurlijke niveau dat nog steeds in staat is tot effectieve oplossingen te komen. In veel gevallen zou dit resulteren in decentralisatie, maar in andere gevallen - met name die te maken hebben met het beheer van mondiale gemeenschappelijke goederen, de

global commons - impliceert dit het overdragen van bevoegdheden aan een democratisch gecontroleerde mondiale organisatie.

Democratische participatie en vertegenwoordiging van burgers, alsmede op meerderheid gebaseerde democratische besluitvorming, de rechtsstaat, scheiding van machten, *checks and balances* en de bescherming van de rechten van minderheden moeten niet alleen op mondiaal niveau, maar op alle bestuurlijke niveaus worden geïmplementeerd, van lokaal naar mondiaal.

Overwegingen na de Europese verkiezingen

Frans H. Micklinghoff

We hebben Europese verkiezingen achter de rug voor het deels in Brussel en deels in Straatsburg vergaderende Europese Parlement. Daarover zijn nogal wat kanttekeningen te maken. Vooral over het ontbreken van een debat over in welke richting de Europese integratie zich dient te ontwikkelen. Er is meer dat onze wenkbrauwen doet fronsen.

Hier wringt de schoen

Het hoogtepunt van de verkiezingscampagne voor de in mei jl. gehouden verkiezingen voor het Europees Parlement (EP) moet het op NPO 1 uitgezonden lijsttrekkersdebat zijn geweest. Maar dat was het niet. Het werd geheel overschaduwd door het debat tussen Mark Rutte en Thierry Baudet (over vier stellingen), onder supervisie van nationaal dagafsluiter Jeroen Pauw. Dat was dus het meest merkwaardige debat in het kader van de Europese verkiezingen. Want deze twee heren stonden op geen enkele kandidatenlijsten voor het Europese Parlement. Hier wringt dus de schoen. Want net zoals de landelijke kopstukken eigenlijk niets te zoeken hebben bij de verkiezingen voor de gemeenteraad, zo hebben landelijke kopstukken, als ze niet op een Europese lijst voorkomen, eigenlijk niets te zoeken bij een debat in het kader van een Europese verkiezingscampagne. Natuurlijk, iedereen mag te allen tijden (24 uur per dag en 365 dagen per jaar) zich uitlaten over de Europese integratie. Dat integratieproces staat nu eenmaal alle dagen van het jaar ter discussie. Maar een debat tussen twee nationale politici, op geen enkele Europese kieslijst staand, aan- en afkondigen als 'Het Debat Over Europa in het kader van de Verkiezingen' slaat de plank behoorlijk mis. Alhoewel ..., het ging toch een beetje over een Nexit. Maar daarover later meer.

Slechte communicatie!

Zeker, niet iedereen heeft de tijd om uit te zoeken welke partijen meedoen, waar ze voor staan, of kent de lijsttrekker. Ook daar wringt weer een schoen. Natuurlijk is de berichtgeving over het Europees Parlement op de krantenredacties, bij de radio en op de televisie een ondergeschoven kindje. Slechts in de twee weken vóór de verkiezingen verschijnen er wat krantenbijlagen over Europa in het algemeen en het Europees Parlement in het bijzonder. Een foldertje van een van de partijen die meedoen krijg je niet meer in de bus. Via de computer kan je je nog aardig informeren. Maar als je geen computer hebt of gewoon niet handig bent op de computer? Kortom, in deze eeuw van de informatie blijkt de informatie over het wel en wee van het Europese Parlement behoorlijk achter te lopen. Maar de schoenen wringen op nog veel meer plaatsen en doen soms behoorlijk pijn!

De altijd lachende Timmerfrans

De enorm met zichzelf ingenomen zijnde Frans Timmermans voerde een bliksemcampagne voor zichzelf dwars

door Europa heen, met de inzet om als 'spitzenkandidaat' (een term die in geen enkele Europees Verdrag voorkomt) de voorzitter van de Europese Commissie (EC) te worden. Wel, hier wringt ook de schoen pijnlijk. Want het zijn niet de kiezers of de gekozenen in het Europees Parlement die bepalen wie de voorzitter van de Europese Commissie (EC) wordt, maar de Europese Raad (van staatshoofden en regeringsleiders). Ofwel: het zijn de Ruttes, Merkels en Macrons die uiteindelijk beslissen of Timmerfransje als voorzitter van de EC aan de bak mag. Kortom: 'us Franske' heeft verwachtingen gewekt bij het kiesvolk die hij niet waar kan maken. Verkiezingsbedrog? Ja, en zeker zeer pijnlijk! Maar, de kiezer vergeet veel en snel.

VOLT

Als grote verrassing was het aantreden van een nieuwe kieslijst (niet dus een politieke partij!), bestaande uit hoofdzakelijk studenten, met gelijknamige zusterpartijen in een aantal andere lidstaten. Was dit een verfrissende verrassing? Nee, bepaald niet! Want uit het kiesprogramma blijkt niet dat zij concrete ideeën hebben over een toekomstige betere Europese federale samenwerking. In feite is deze club een soort PVV-light, zonder leden en visie. Een stem voor deze in meerdere lidstaten naar de kiezersgunst meedingende zogenaamde 'Europese Partij' is absoluut geen stem voor een federatief Europa. Maar VOLT legde wel een van de manco's bloot van de Europese verkiezingen: dat het eigenlijk nationale verkiezingen zijn en de mogelijkheid om met werkelijk Europese Partijen mee te doen niet mogelijk is.

GL, SP, PvdD, D66, PVV

Wanneer 150 of slechts 26 zetels gevuld moeten worden maakt heel wat uit. De kiesdeler ligt bij een klein aantal zetels stukken hoger. En dat heeft het aantal in Europa vertegenwoordigde partijen behoorlijk uitgedund. Dat de PVV geen zetel heeft behaald is een gevalletje van 'eigen schuld, dikke bult'. Want als je nauwelijks tot geen campagne voert kan je niet verwachten dat de kiezers enthousiast op je gaan stemmen. Waarschijnlijk heeft ook de the new kid on the block (FvD) nogal wat PVV-stemmers afgesnoept. Een eenmanspartij die schreeuwt en niet kan leveren daalt nu eenmaal in de verkiezingsgunst. Ook het elan bij D66, na het vertrek van Pechtold, is aardig verdampt met als resultaat een behoorlijk verlies. En de Partij voor de Dieren kan met dit resultaat beter gaan nadenken over het vergroten van haar doelgroep. Mogen we een suggestie geven? Verander de partijnaam. Wat dacht u van 'Partij voor de Aarde'? Of ga een fusie aan met Groen Links. Hoewel, GL begint PVV-trekjes te vertonen, omdat bij GL bijna alles om Jesse draait. Hoe lang nog zal het GL succes beklijven is de prangende vraag waar iedere Binnenhof-watcher een antwoord op zoekt. Voor de dramatisch verliezende Socialistische Partij kunnen we slechts de suggestie leveren nog eens het

filmpje van Jolanda Sap te bestuderen van hoe je de stekker eruit trekt. Dat hier iemand anders de kar moet gaan trekken is zeker, alleen het wanneer dat gaat gebeuren is nog onzeker.

Na de Brexit een Nexit?

Is dit een verkiezingsslag geweest met als inzet een Nexit, zoals de jongeheer Thierry B. ons wil doen geloven? Neen. Want diverse opiniepeilingen wijzen juist uit dat ongeveer 60% tot 70% van de Nederlanders in de EU willen blijven. De ellende rond de Brexit willen de weldenkende Nederlanders niet over zich afroepen. Voor een Nexit krijg je de handen in dit land echt niet op elkaar. Zeker is wel dat er in de komende jaren scheuren zullen komen in het Europese bouwwerk. Al jaren pleit ik voor een Noordelijk Euroblok, een Oostelijk en Zuidelijk Euroblok, waartussen we naar believen kunnen de- en revalueren. Het huidige Euro-systeem zal ooit barsten gaan vertonen (deed het al met Griekenland en Italië komt er aan) en het tot nu toe gevoerde 'ruim-geld-beleid' (opkopen van leningen door de ECB) zal moeten worden afgebouwd en dan volgt 'de rekening'.

Kompas en koers

We hebben de verkiezingen voor het Europees Parlement achter de rug, de Europese Commissie is gevormd, het dagelijks leven herneemt zijn tredgang. De vraag is of de principiële vraag hoe het Europese Huis van de Toekomst eruit moet zien op tafel blijft. Want daar moeten we het over hebben. En die vraag moet gesteld worden op het laagste niveau: de burgers van Europa (*les citoyens*). Zij moeten een grondwet, een wilsovereenstemming, opstellen, waarbij duidelijk wordt aangegeven hoe het bouwwerk van een Verenigd Federaal Europa eruit moet gaan zien. Dan komt de WFBN/UEF in beeld om deze discussie te voeren. We moeten het kompas raadplegen en koers houden richting een werkelijke Europese samenwerking waarbij de macht bij de burgers ligt en niet bij een overleg in een Europees (achter-)kamertje. Een Europese eenwording op basis van een waardengemeenschap heeft niets te maken met het streven naar een superstaat. Laten we gaan nadenken en formuleren hoe dat Federale Europese bouwwerk eruit moet gaan zien. Vóór de volgende verkiezingen voor het Europees Parlement moet die blauwdruk op tafel liggen. Zodat de volgende verkiezingen wél over 'iets' gaan.

Arm Europa, Rijk Europa

Frans H. Micklinghoff

Ooit droomden de vaders van de Europese eenwording (Adenauer, Schumann, Spinnelli, Monnet, Beijen en Luns) van de Verenigde Staten van Europa. Via de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal (EGKS), Euratom, de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (van de Nederlander Siccó Mansholt) kwam men tot de Europese Gemeenschap die met een verdrag werd omgetoverd in de Europese Unie (EU).

Die EG/EU was voorzien van een Europees Gerechtshof (EuGH), een Europese Centraal Bank (ECB) en een Europees Parlement (aanvankelijk 198 zetels, uitgedijd naar nu over de 700 zetels). Daarnaast bestond er nog de Europese Commissie (EC) en de Europese Raad van Staatshoofden en Regeringsleiders (ER). Het is alleen de vraag of de EC of de ER nu de regering van de EU is. Het EP kan de ER niet zijn wil opleggen, maar het is wél de ER die de voortgang en het beleid van de EU bepaalt. En de EC moet uitvoeren wat de ER heeft besloten.

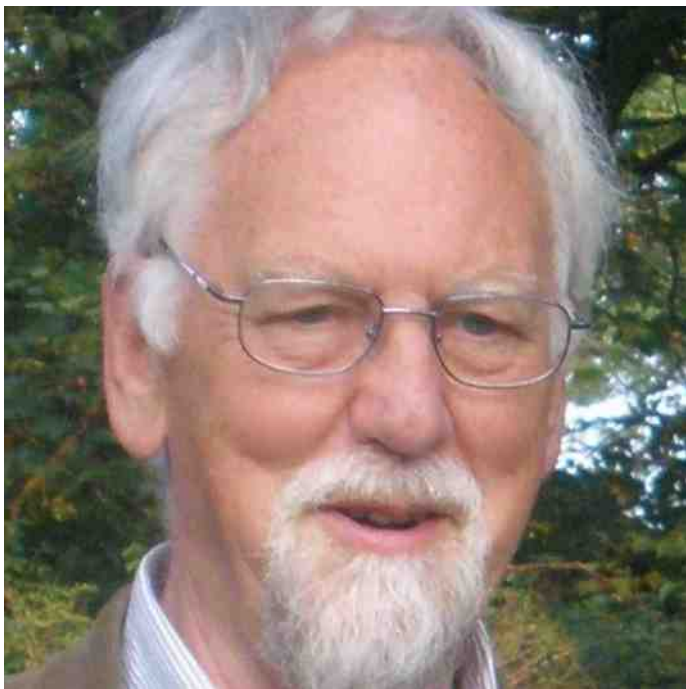
Daarnaast hebben we nog een andere internationale organisatie, de Raad van Europa, die zich in belangrijke mate bezig houdt met de Rechten van de Mens en daarvoor ook een Europees Gerechtshof voor de Rechten van de Mens heeft. Maar ook het Europees Monumentenbeleid en nog enkele andere meer 'sociale' zaken zijn de speerpunten van de Raad van Europa.

Al voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog hielden enkele politici en denkers over de politiek zich bezig met de toekomst van Europa, zoals graaf R. N. Coudenhove-Kalergi (*Europa Erwacht!*, Paneuropa Verlag, Zurich-Wien-Leipzig, 1934) met zeer uitgewerkte gedetailleerde plannen (*Verfassungen, Bundeshauptstadt, Europäischer Zolleverein, Europäische Währung, Europäische Sozialpolitik* etc). Coudenhove bevond zich in een aardig gezelschap, zoals onder meer Gustav Stresemann, Friedrich Nietzsche, Aristide Briand en Salvador de Madrariaga. Coudenhove pleitte voor een pan-europa. En een pan-Europa is bepaald groter dan de 26/27 lidstaten van de EU. De basis van een pan-Europa is in de eerste plaats een waarden-gemeenschap. Voor Europa voortbouwend op de Grieks-Romeinse cultuur, het gedachtengoed van Keizer Constantijn de Grote tot de val van Constantinopel, Napoleon en de Habsburgers. In 1923 verscheen het boek 'Paneuropa'. Toen al trok een energieke en activistische *Paneurop-Bewegung* op met de strijdleus *So geht es nicht weiter*. Op 5 oktober 1934 stelt graaf Coudenhoven-Kalergi de vraag *Einigung oder Untergang?* Die vraag kan nog steeds gesteld worden en heeft aan actualiteit nog niets ingeboet.

Wanneer we aan een werkelijk Verenigd Federaal Europa denken, met een optimale democratie, waar de bevolking dus direct bij betrokken is, dan dienen de pan-Europese volkeren zich te verenigen op basis van een uit de volkeren voortkomende Federale Grondwet (een door de volkeren geschreven *Federal Constitution Act*, hooguit tussen de 120 en 170 artikelen tellend) die aangenomen wordt door een direct door de volkeren van Europa gekozen constituerend Parlement. Tegenover dit uit amateurpolitici bestaand Europees Parlement dient een kleine, compacte Federale Overheid te staan waarvan de president zijn mandaat ontleent direct aan de Europese volkeren (=direct gekozen). Want de macht ligt altijd bij de burgers van Europa, niet bij een uitvoeringsorgaan (EC) en al helemaal niet bij een nooit ter verantwoording te roepen Europa Raad (ER). Zo simpel ligt het!!

In memoriam Jan Willem van Leenhoff

Wat zullen we Jan Willem missen met zijn prettige persoonlijkheid en zijn inzet voor vrede. Jan Willem schreef regelmatig voor het blad *Eén Wereld* met daarbij een vertaling naar Esperanto. Jan Willem was een actief WFBN-lid en hij bezocht regelmatig de bijeenkomsten van de WFBN. Het was steeds fijn om met hem te praten en in zijn gezelschap te zijn. Jan Willem was actief in diverse vredesgroepen.

*Jan Willem van Leenhoff (1 maart 1941 - 21 juli 2019).
Idealist en activist voor een betere wereld met een hart van goud.*

Op de drukbezochte bijeenkomst in Leiden "om het leven van Jan Willem te vieren" sprak o.a. WFBN-secretaris Frans M. Vermeulen. Hierna volgt zijn uitgesproken tekst:

"Als secretaris van de vereniging Wereld Federalisten Beweging Nederland wil ik allereerst zeggen dat wij, bestuur en leden, delen in de rouw bij het overlijden van Jan Willem. Hij was een trouw lid van onze vereniging, je kon altijd op hem rekenen. In volle overtuiging ondersteunde hij het streven naar een wereldfederatie en liet hij zich kennen als een echte wereldburger, eenvoudig, bescheiden en altijd bereid om binnen de gevestigde wereldwonderkansen te laten zien voor het stichten van recht en vrede. Als zodanig was hij meer realist dan idealist. Hij was breed georiënteerd en geïnteresseerd op het gebied van economie, sociale verhoudingen, politiek, ecologie en klimaat. En hij was altijd op de hoogte van de actualiteit.

Als lid van onze vereniging was hij actief in de werkgroep wereldrechtsorde, schreef hij talloze brieven naar politici, vroeg met name aandacht voor de Palestijnen, wier rechten doorlopend worden geschonden.

Hij was een geliefde scribent voor ons lijfblad 'Eén Wereld' en schreef zowel in gemakkelijk leesbaar Nederlands als in het Esperanto, taal van de vrede en de hoop. Ik geef daarvan twee voorbeelden:

Zijn bezorgdheid voor Moeder Aarde uitte hij in de zomer van 2017 met de woorden: 'Kiel homaro ni rapide foruzas niajn rezervojn', dat is 'Als mensheid teren we snel in op onze reserves'.

Maar hij hield ook zijn hoop op een betere wereld overeind. In de herfst van het vorige jaar schreef hij: 'Post la ondo de novliberala literaturo oni vidas kontraŭfluan en kiu oni multe pli atendas pri la komunaj intereso kaj la publika afero'. Dat is: 'Na de golf van neoliberale literatuur zien we nu een tegen-stroom, waarin veel meer aandacht is voor de *commons* en de publieke zaak'.

Van zo'n lid afscheid nemen: dat valt niet mee!

Wij gedenken hem in dankbaarheid met de woorden:

'Li estis la paco proprakorpe!' Hij wás de vrede, in levenden lijve."

To zover de uitgesproken tekst van Frans Vermeulen in nagedachtenis van Jan Willem van Leenhoff. Jan Willem hield ook veel van gedichten en mooie teksten. Hij vertaalde bijvoorbeeld de songtekst van *Imagine* van John Lennon, zowel in het Nederlands als in het Esperanto:

Stel je voor

Stel je voor er is geen hemel
Het is simpel als je het probeert
Geen hel onder ons
Boven ons alleen lucht
Stel je voor dat alle mensen
Leven voor vandaag
Stel je voor er zijn geen landen
Het is niet moeilijk te doen
Niet om voor te doden of te sterven
Ook geen religie
Stel je voor dat alle mensen
Samenleven in vrede
Je zou kunnen zeggen dat ik een dromer ben
Maar ik ben niet de enige
Ik hoop dat je op een dag bij ons komt
En de wereld zal een eenheid zijn
Stel je voor: geen bezittingen
Ik vraag me af of jij het kan
Geen lust naar hebzucht of honger
Een gemeenschap van mensen
Stel je voor dat alle mensen
De wereld samen delen

John Lennon

Imagu

Imagu ne estas ĉielo
Estas simple kiam vi provas
Neniu inferno sub ni
Super ni nur aero
Imagu ke ĉiuj homoj
Vivas por hodiaŭ
Imagu ne estas landoj
Estas ne malfacile fari tion
Nenio por mortigi aŭ morti
Ankaŭ neniu religio
Imagu ke ĉiuj homoj
Kunvivas en paco
Oni povus diri ke mi estas revanto
Sed mi ne estas la sola
Mi esperas ke iun tagon vi venos ĉe ni
Kaj la mondo estos unuo
Imagu: neniuj posedaĵoj
Mi demandas min ĉu vi povus tion
Ne deziri havemon aŭ malsaton
Socio de homoj
Imagu ke ĉiuj homoj
Kundividus la mondon

Twee Congressen 2019

Rob Moerbeek, esperantist en lid van de WFBN

Congres van de lerarenbond ILEI in Tsjatsjak (Servië)

Het 52e Congres van de lerarenbond ILEI in het Servische Tsjatsjak verenigde een 50-tal esperantisten uit 22 landen van Europa, Amerika en Azië. Ons onderwerp luidde: "Leren in een virtuele gemeenschap". De decaan van de literaire faculteit van de Technische Hogeschool die ons gastvrijheid bood, sprak zelf als autodidacte vloeiend Engels maar was verheugd dat het congres contacten opende met andere universiteiten. Ze had alle waardering voor de culturele waarden van de Esperanto-beweging.

Op een vraag over onze eigen ervaringen met technische middelen verbrak ik de heersende stilte door skype-lessen met een leerlinge in IJmuiden en vaak Frankrijk te vermelden: ze houdt met plezier gesprekken via internet. Een Amerikaanse professor in de Spaanse taal- en letterkunde, Duncan Charters, die later tot Voorzitter van de Wereld Esperanto-Vereniging UEA is verkozen, is erin geslaagd een gunstige houding tegenover en belangstelling voor het Esperanto te wekken onder collega's, ook buiten de eigen universiteit: een ware "klimaatverandering"!

In dit Internationale Jaar van Inheemse Talen gaf ik een uiteenzetting over Papiamentu: op Afrikaanstalige grondslag (o.a. Woluf in Senegal) is de taal Portugees geworden, zodat mijn Curaçaose zegsvrouw rechtstreeks kan spreken met Kaapverdianen. Maar op de Antilliaanse ABC-eilanden is er Spaans taalgoed overheen gekomen. Op het naburige Venezolaanse schiereiland Paraguaná is een variant van het Papiamentu aangetroffen en het nabije Arubaans klinkt meer Spaans dan het "Papiamentoe" van Curaçao en Bonaire. Het hoofdeiland met de hoofdstad Willemstad was het centrum van de slavenhandel, maar slaven werden ook te werk gesteld in mijnen en op plantages. Daar ontwikkelde de taal zich met een naam ontleend aan het Portugese 'papiar' (papia op onze Benedenwindse Eilanden: praten). Het is het enige officiële Creools en het meest complexe ter wereld, beïnvloed door het Nederlands en het Engels. "Bril" en zelfs een heel spreekwoord: "Bij God en op Curaçao is alles mogelijk" geven een idee van de Nederlandse invloed.

Naast onze ereschulden aan Indonesië – nu weer brandend actueel door de schriële toewijzing van vergoedingen aan kinderen van gedode Indonesiërs – mogen we eveneens onze rekening met “De West” vereffenen. Niet zonder reden is in 1969 een opstand uitgebroken, die een groot deel van Willemstad heeft verwoest.

Aan de ontwikkeling van de taal hebben Sefardische Joden hun bijdrage geleverd en later de katholieke kerk, die haar bekeerlingen wilde ontwikkelen en kerken laten bouwen. Onder deze arbeid groeide ook een gevoel van saamhorigheid en van eigenwaarde. Daarentegen hebben Protestantse Christenen onderwijs in “dat koeterwaals” verboden. Shell had ook Nederlandstalige employeés nodig. Pas in 1950 kreeg het Papiamentu officiële status en ging een Commissie aan de slag voor een standaard spelling, grammatica en leerboek. Toch houdt Aruba vast aan een etymologische, meer Spaanse spelling in tegenstelling tot een meer fonetische op Curaçao en Bonaire. Maar juist op Aruba herinneren toponiemen aan een Indianentaal.

Interessant genoeg geeft het zelfde element *e* (maar het Romaanse *el* vóór een klinker) het bepaald lidwoord (de/het), hij-zij-het als persoonlijk voornaamwoord en die-dat als aanwijzend voornaamwoord aan. Het meervoud wordt gevormd met 'zij' (meervoud): *bukinan* = boeken, *nan buki* = hun boek. De tijden van het werkwoord zijn volslagen regelmatig: *mi ta mira*, *mi a* (of: *tabata*) *mira*, *lo mi mira*: ik zie, zag, zal zien. En *mi* komt geheel overeen met het Esperanto “mi”.

Ten slotte heb ik een verhaaltje over de gewiekste spin Nanzi opgedist, die met Cece de krekkel koning Shon Arey besteelt. Kennelijk een zinnebeeld van verzet tegen onderdrukking.

Toch komt iets van de volksaard te voorschijn in de eerste zin: “Nanzi en Cece waren onafscheidelijke vrienden, behalve dat Nanzi het niet kon laten haar vriend keer op keer te nekken.”

Op dit congres heb ik niet alleen geholpen met notuleren (ondanks zwak zicht en gehoor), maar ook met het opstellen van de resolutie, waarin we o.a. oproepen de **Unesco-Kuriero**, waarvan zo juist de eerste aflevering van 2019 was verschenen, taalkundig én inhoudelijk te benutten, ook met het doel de ideeën en activiteiten van de Unesco te steunen en te verbreiden.

Wereld-Esperantocongres in Lahti (Finland)

De week daarop (20-27 juli) heb ik deelgenomen aan het Wereld-Esperantocongres in Lahti. Dit was gewijd aan het hoofdthema “Levende Natuur, bloeiende cultuur”. Lahti had zo juist de titel “-meest groene stad van Europa” (voor het jaar 2021) gekregen. Na een periode van ernstige vervuiling levert de gemeente nu “het zuiverste drinkwater op Aarde” uit de kraan.

Ik had het Finse heldendicht “De Kalevala” al bestudeerd (in de meesterlijke Esperanto-vertaling van Leppäkoski), maar nu kregen alle congresgangers (ruim 900) een fraai exemplaar van de tweede uitgave cadeau. Opvallend is de Finse verbondenheid met de natuur: benutting én respect.

Maar de Lappen leggen het loodje, evenals de zanger Väinämöinen met zijn sjamanentoverij op de laatste bladzijde moet wichten voor het Christendom.

Ook een exemplaar van de Chinese “Geschiedenis van de Thee”, die ik had gecorrigeerd, kreeg ik, evenals een van “De Brug over

de Drina”, meesterwerk van de enige Balkan-auteur die de Nobelprijs voor literatuur heeft verdiend, Ivo Andrić. Daarin maken we de overlevingstactiek van de bevolking onder diverse regimes mee.

Maar Hori Jasuo, dappere verdediger van de slachtoffers van Fukushima, gaf mij “Het Krabbenschip” ten geschenke. Daarin volgen we de wederwaardigheden van meedogenloos uitgebuite schepelingen, die uitdagend vissen in Russische wateren in ijzige koude. Aan boord moeten de krabben al verwerkt worden ten voordele van kapitalisten die niet voor bodemerij terugdeinzen. De ongelukkigen leren uiteindelijk zich eendrachtig te verzetten in een langzaam-aan-actie. De schrijver zelf is slachtoffer geworden van arrestatie en doodmartelen, 29 jaar oud.

En is het rechtse bewind in Japan er tegenwoordig veel humaner op geworden?

Hoe brengen we de wereld op orde?

Onder de artistieke presentaties verdienen vermelding toneel en muziek van Saša Pilipovic, de vrolijk stemmende “Kajto” (zangduo uit Friesland), het virtuoze “Asorti” (Baltisch trio), maar imposant klonk de begeleiding van het orkest uit St-Petersburg, op de Open Dag van april voor onze zang van “La Espero” (De Hoop, van dr. Zamenhof, ons volkenlied) geschonken door Jo Haazen (België, Rusland): majestueus en enthousiasmerend.

Vrij laat thuisgekomen zag ik de volgende ochtend dat over een uur in Leiden de plechtigheid ter nagedachtenis van Jan Willem van Leenhoff werd gehouden. Ook al door treinvertraging kon ik alleen een deel van de ontmoeting in een café na afloop halen, waar ik Willemien de Dreu en Frans Vermeulen ontmoette; deze lichtte me in over zijn toespraak van drie minuten mét zinnen in het Esperanto (!). Later bracht iemand me in contact met beide zusters van onze betreurde geestverwant. Zo komt het dat de honderden boeken en ruim duizend poëzievertalingen uit Leiden een goede bestemming krijgen via het Esperanto-kantoor in Rotterdam.

Nu, daarover heeft Trouw “inlichtingen” gegeven, alsof de Esperanto-beweging bankroet zou zijn. Juist op internet is Esperanto actiever dan ooit tevoren. Maar dat voltrekt zich buiten het gezichtsveld van oppervlakkige beschouwers. Op kantoor vallen wel ontslagen vanwege financiële moeilijkheden: het kapitaal levert geen rente op en maar weinigen sluiten zich aan als lid. In ons Comité was nauwelijks aandacht voor oplossingsvoorstellen, niet alleen van mij, o.a. voor een hulpkas voor collega’s. Economen beheersen de wereld, alternatieven – d.m.v. mecenenaten – worden gezocht.

Esperanto-vertaling

DU KONGRESOJ 2019

La 52-a Kongreso de la Instruista Ligo ILEI en la serba Čačak kunvenigis kvindekona da esperantistoj el dudek du landoj el Eŭropo, Ameriko kaj Azio. Nia temo tekstis: “Lernado en virtuala komunumo”. La dekanato de la gastiganta literatura fakultato de la Teknika Altlernejo mem flue parolis la anglan (memlernitan) sed ŝi ĝojis ke la kongreso malfermas kontaktojn kun aliaj universitatoj, kaj aprezis la kulturajn valorojn de la Esperanto-movado. Post demando pri nia propra sperto pri teknikaj rimedoj por la lingva instruado, mi rompita la silenton, menciante skajplecionojn kun Esperanto-lernantino en IJmuiden kaj ofte Francio, kiu plezu-

re konversacias interrete. Usona profesoro pri la hispanaj lingvo kaj literaturo, Duncan Charters – kiu poste UEA-prezidantiĝis –, sukcesis gajni favoran sintenon kaj interesiĝon por Esperanto inter kolegoj ankaŭ de aliaj universitatoj: vera “klimatŝanĝo”!

En ĉi tiu Internacia Jaro de Indiĝenaj Lingvoj mi prezentis Papiamenton: sur afriklingva bazo (interalie Ŭolofo en Senegalo) ĝi portugaliĝis, tiel ke mia kurasaa informtino povas senpene interparoli kun kabverdanoj. Sed en la Antilaj ABC-insuloj surŝutiĝis hispana idiomo. En la apuda Venezuelana duoninsulo Paraguaná troviĝas varianta de Papiamento kaj la apuda Arubo sonas pli hispane ol la “Papiamentu” de Kurasao kaj Bonero. La ĉefinsulo kun la ĉefurbo Willemstad estis la centro de la sklavkomerco, sed oni laborigis “negrojn” ankaŭ en la minejoj kaj la plantejoj. Tie evoluis la lingvo kun nomo derivita de la portugala verbo “papiar” (papia, paroli, en niaj sudaj Antiloj). Ĝi estas la sola oficiala kreolo, kaj samtempe la plej kompleksa en monda skalo, influite poste de la nederlanda kaj angla. “Bri!” (okulvitroj) kaj eĉ tuta proverbo “Bij God en op Curaçao is alles mogelijk” (Ĉe Dio kaj sur Kurasao ĉio eblas) ekzemplas la nederlandan influon.

Krom niaj honorŝuldoj al Indonezio – aktualaĵo pro la avara kompenso ĵus asignita al la infanoj de mortigitoj – ni devos simile kvitiĝi kun “La Okcidento”. Ne senkaŭze eksplodis ribelo en 1969, ĉe kiu oni detruis grandan parton de Willemstad.

Al la evoluigo de la lingvo kontribuis sefardaj judoj kaj poste la katolika eklezio, kiu volis klerigi la konvertitojn kaj konstruigi preĝejojn. En tiu laboro kreskis ankaŭ sento de solidareco kaj de propra valoro. Male, protestantaj kristanoj eĉ malpermesis instrui en la “ĵargono”. Ankaŭ Shell bezonis nur nederlandlingvajn dungitojn. Nur en 1950 Papiamento akiris oficialan statuson kaj eklaboris Komisiono por kompili normajn ortografion, gramatikon kaj lernolibron. Tamen Arubo konservas “etimologian” skribadon (hispanecan) kontraste kun la pli fonetika de Kurasao kaj Bonero. Sed ĝuste en Arubo loknomoj ankoraŭ memorigas pri indiana lingvo.

Interese, la sama elemento “e” (antaŭ vokaloj “el”, latinida formo) indikas “la”, “li-ŝi-ĝi”, kaj “tiu”.

La pluralo formiĝas per “ili”: bukinan= libroj, nan buki= ili a libro. Kaj la verbotenroj estas tute regulaj: mi ta mira, mi a (aŭ: tabata) mira, lo mi mira (mi vidas, vidis, vidos). Kaj “mi” identas kun la Esperanta pronomo.

Fine mi prezentis rakonton pri la fripona araneo Nanzi, kiu kun la grilo Cece priŝtelas la reĝon Shon Arey. Evidente simbolo pri la rezisto kontraŭ la subpremado.

Tamen iom el la loka karaktero montriĝas en la unua frazo: “Nanzi kaj Cece estis nedisigeblaj amikoj, kvankam Nanzi kutimis mistifiki sian amikon ĉiufoje.”

Ĉi-kongrese mi ne nur provis helpi protokoli (malgraŭ limigitaj vidkaj aŭdpovo) sed ankaŭ preparis rezolucion, en kiu ni alvokas didaktike – lingve kaj enhave – utiligi la “Unesko-Kurieron”, kies unua numero de 2019 ĵus aperis. Do ankaŭ kun la celo subteni kaj disvastigi la ideojn kaj agadojn de Unesko.

La postan semajnon (20-27 julio) mi partoprenis la Universalan Kongreson de Esperanto en Lahtio, Finnlando. Ĝi dediĉiĝis al la ĉeftemo “Vivanta naturo, floranta kulturo”. Lahtio ĵus ricevis la titolon “La plej verda urbo de Eŭropo” (por 2021). Post periodo de serioza poluado nun la komunumo liveras “la plej puran trinkakvon de la mondo” rekte el la krano.

Mi jam pristudis la finnan epopeon “Kalevala” (en majstra esperantigo de Leppäkoski), sed nun ĉiuj kongresanoj (pli ol 900) rice-

vis belan ekzempleron de la dua eldono. Frapas firma ligiteco kun la naturo, utiligata kaj respektata. Sed devas cedi la laponoj, samkiel la ĉefheroo, la bardo Väinämöinen kun sia ŝamanisma sorĉado lastpaĝe devas retiriĝi antaŭ la kristanismo.

Ankaŭ ekzempleron de la ĉina “Historio de Teo”, kiun mi korektis, mi ricevis, samkiel jam en Ĉaĉak ekzempleron de “Ponto super Drino”, ĉefverko de la sola balkania Novelprremiito pri literaturo Ivo Andrić. En ĝi ni spertas la transvivajn strategiojn de lokanoj sub ĉiaj reĝimoj.

Sed Hori Jasuo, kuraĝa defendanto de Fukushima-viktimoj, donacis “La Kraboŝipo”; en ĝi ni sekvas la sortobatojn de sen-skrupule ekspluatataj ŝipanoj, fiŝantaj provoke en rusaj akvoj en glacia malvarmego. Surŝipe necesas jam prepari la krabojn, profite al kapitalistoj, kiuj ne hezitas sinkigi ŝipojn pro la asekura kompenso. La mizeruloj fine lernas konkorde rezisti per lanto-strikado. La aŭtoro mem suferis arestiĝon kaj ĝismortan torturon, 29-jara.

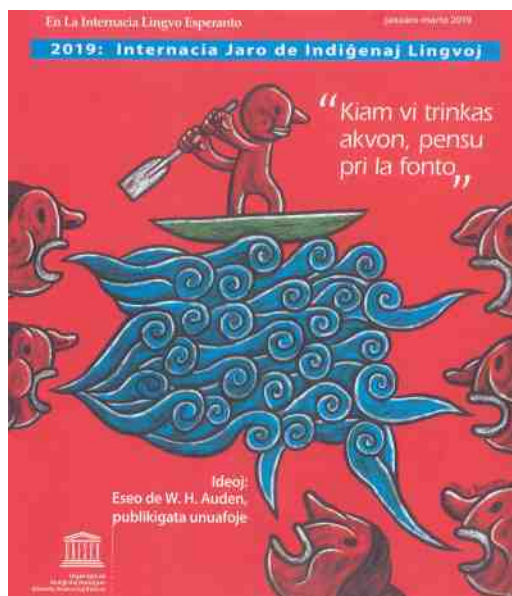
La dekstra reĝimo de Japanio ne iĝis multe pli humana niatempe. Kiel do ordigi la mondon?

Inter la artaĵoj de la kongreso memorindas la aktorado kaj muzikado de Saša Pilipović, la gajiga Kajto (la frisa duopo), virtuoza Asorti, sed forte impresis ankaŭ la akompana simfonia orkestraĵo el Peterburgo, kiun jam en la aprila Malferma Tago donacis por nia kantado de “La Espero” prof. Jo Haazen: majesta kaj entuziasmiga.

Nefrue hejmeniĝinte la postan matenon mi legis ke post horo en Lejdeno oni celebros la memoron pri nia Jan Willem van Leenhoff. Ankaŭ pro fervojstagnado eblis atingi nur la kafejan postkunvenon, kie mi renkontis Willemien de Dreu kaj Frans Vermeulen, kiu sciigis pri sia triminuta alparolo kun Esperanto-frazoj. Sed poste iu venigis min al la fratinoj de nia karmemora samideano. Rezultas, ke la centoj da Esperanto-libroj kaj pli ol mil poemoj esperantigitaj el Lejdeno trovos bonan destinon tra la oficejo en Roterdamo.

Nu, pri ĝi misinformis artikolo en “Trouw”: bankrotas ne la Esperanto-movado. Ĝuste en Interreto Esperanto pli viglas ol iam ajn. Sed tio okazas ekster la vidatingo de supraĵaj spektantoj. En la Oficejo ja okazas (duon)maldungoj pro financaj problemoj: la kapitalo ne liveras interezon kaj nur malmultaj novaj membroj aliĝas. En la Komitato oni apenaŭ atentis solvo proponojn, ne nur miajn, i.a. pri koleghelpa solidarkaso.

Ekonomoj regas la mondon kaj alternativoj – ĉe mecenatoj – estas serĉataj.

Een Universiteit voor de Vrede

Barend ter Haar is oud-diplomaat. Na zijn pensionering in 2013 trad hij toe tot de Board van UPEACE Centre The Hague. Dit artikel weerspiegelt louter zijn persoonlijke visie.

De oprichting van de Universiteit voor de Vrede is nauw verbonden met de geschiedenis van Costa Rica. In een regio die nog steeds door geweld wordt geteisterd, is Costa Rica sinds 1948 een baken van relatieve stabiliteit. Na afloop van de korte, maar bloedige burgeroorlog die het land in dat jaar trof, werd het leger ontbonden en sindsdien is het zo rustig in Costa Rica dat gesproken wordt over het Zwitserland van Centraal-Amerika.

Het door de afschaffing van het leger vrijkomende geld werd deels besteed aan verbetering van het onderwijs. Mede als gevolg daarvan is de bevolking van het land nu niet alleen hoger opgeleid, maar ook welvarender dan dat van de buurlanden. In het door de Verenigde Naties uitgegeven *World Happiness Report*[1] staat Costa Rica op de 12e plaats, niet ver beneden bijvoorbeeld Nederland (5e plaats) en Zweden (7e), maar boven haar buurlanden Panama (31e) en Nicaragua (45e). Hoewel bij deze rangorde relativerende kanttekeningen geplaatst kunnen worden, duidt deze er wel op dat de verschuiving van prioriteiten van defensie naar onderwijs voor de bevolking van Costa Rica goed heeft uitgepakt. De oprichting van de *University for Peace* (ook wel kort aangeduid met UPEACE) moet ook in dat licht worden gezien.

Oprichting van de Universiteit voor de Vrede

In 1978 stelde president Rodrigo Carazo van Costa Rica in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) voor om binnen het systeem van de Verenigde Naties een Universiteit voor de Vrede op te zetten. Het zou een internationaal instituut moeten worden voor *post-graduate* studies, onderzoek en verspreiding van kennis gericht op training voor vrede. Costa Rica verklaarde zich bereid om het hoofdkwartier van deze Universiteit te huisvesten en bood grond aan voor de bouw van een campus. De Algemene Vergadering nam met waardering kennis van het voorstel maar herinnerde er voor alle zekerheid wel aan dat de Universiteit geen financiële last zou mogen zijn voor de Verenigde Naties en de lidstaten.[2]

Een jaar later boog de AVVN zich opnieuw over het voorstel van Costa Rica, maar nu aan de hand van een rapport van de Secretaris Generaal. Deze constateerde dat er overeenstemming bestond over de gedachte die aan het voorstel van Costa Rica ten grondslag lag, maar identificeerde drie fundamentele vragen met betrekking tot de uitvoering. Deze betroffen de relatie met de Universiteit van de Verenigde Naties[3], mogelijke duplicatie met het werk van andere instituties en de financiering.

De AVVN besloot een commissie in te stellen om, rekening houdend met deze vragen, en in overleg met de regering van Costa Rica, concrete voorstellen te doen voor de organisatie en structuur van de *University for Peace*.[4]

Op grond van dit rapport keurde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 5 december 1980 de oprichting van de Universiteit voor Vrede goed. De bij deze resolutie gevoegde **Internationale Overeenkomst voor de oprichting van de Universiteit voor Vrede** trad op 7 april 1981 in werking.[5] Eind 2018 was het Verdrag bekrachtigd door 41 landen, waaronder Cyprus, India, Italië, Rusland, Spanje en Turkije. Aan het verdrag is het Handvest van de universiteit gehecht.

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties doet om het andere jaar verslag aan de AVVN over het reilen en zeilen van UPEACE. Het meest recente rapport verscheen op 7 augustus 2018.[6]

De Universiteit voor de Vrede in de praktijk

Iedereen mocht het dan wel eens zijn over het hoge doel van de nieuwe universiteit, voor de financiering ervan bestond weinig belangstelling. Daarbij kwam dat Costa Rica rond 1980 in een economische recessie belandde. Toch heeft UPEACE zich, met vallen en opstaan, in de loop van de afgelopen vier decennia ontwikkeld tot een kleine universiteit die zijn bestaansrecht heeft bewezen.

De campus van de universiteit ligt in een natuureservaat op dertig kilometer afstand van San José, de hoofdstad van Costa Rica. Veel studenten en medewerkers van de universiteit wonen in Ciudad Colón, een stadje aan de voet van de berg ligt waarop de universiteit staat.

Daarnaast omvat UPEACE een aantal vestigingen in de rest van de wereld. De precieze relatie van deze vestigingen met UPEACE Costa Rica verschilt van geval tot geval. Naast *UPEACE The Hague* gaat het onder meer om het Europees Centrum voor vrede en ontwikkeling (*European Center for Peace and Development: ECPD*) in Belgrado en om vertegenwoordigingen in Bonn en Genève.

UPEACE biedt studenten de mogelijkheid om vraagstukken die met vrede samenhangen in een multidisciplinaire omgeving van verschillende kanten te bekijken. De voornaamste meerwaarde van UPEACE boven "nationale" universiteiten is waarschijnlijk de zeer diverse achtergrond van de studenten. De ongeveer 2200 alumni kwamen immers uit 120 verschillende landen.

Daarbij moet wel bedacht worden dat UPEACE heel klein is in vergelijking met de universiteiten die wij in Nederland

kennen. 2200 alumni in 38 jaar komt neer op gemiddeld ongeveer zestig studenten per jaar. (Ter vergelijking: het aantal alumni van het IHE *Institute for Water Education* in Delft is het tienvoudige.) De vaste academische staf van UPEACE bestaat momenteel uit ongeveer 15 mensen, terwijl de Universiteit van Utrecht zonder de medische faculteit al meer dan 3000 wetenschappelijke medewerkers telt. UPEACE compenseert dit gedeeltelijk door veel met gastdocenten te werken en nauw met andere universiteiten samen te werken. Oud-minister Jan Pronk was jarenlang gastdocent bij UPEACE.

Een mooi voorbeeld van samenwerking met andere universiteiten is het onderwijsprogramma *Water Cooperation and Diplomacy* dat is opgezet door UPEACE, het IHE *Institute for Water Education* in Delft en *Oregon State University*. De gedachte hierachter is dat waterbeheer vanwege de vele daarbij betrokken belangen altijd conflictmanagement nodig maakt, terwijl opleidingen op het gebied van watermanagement zich gewoonlijk beperken tot de technische kant. Het doel van *Water Cooperation and Diplomacy*-programma is studenten kennis te laten maken met zowel de technische, als de politieke, culturele en juridische aspecten van waterbeheer.

De Universiteit is opgezet rond de volgende drie afdelingen:

- Een afdeling voor *Peace and Conflict Studies*;
- Een afdeling voor milieu en ontwikkeling;
- Een afdeling voor internationaal recht.

Daarnaast herbergt de universiteit nog enkele gespecialiseerde instituten.

Het UPEACE *Centre for Executive Education* verzorgt cursussen voor mensen met enige werkervaring. Belangrijke thema's zijn interculturele communicatie, conflictoplossing en teambuilding.

Het UPEACE *Human Rights Centre* geeft trainingen gericht op de bevordering van mensenrechten in de praktijk. Verder herbergt UPEACE het *Earth Charter Center for Education for Sustainable Development*.

Nederland en de Universiteit voor de Vrede

Hoewel Nederland het verdrag inzake de oprichting van de Universiteit voor de Vrede niet heeft geratificeerd, bestond er in Nederland van het begin af aan relatief veel belangstelling voor. Rodrigo Carazo, die toen geen president van Costa Rica meer was, maar wel van de Universiteit voor de Vrede, bracht in 1983 een bezoek aan Den Haag. Tijdens dit bezoek moedigde hij het *Dutch University for Peace Committee* aan om een Europese tak op te zetten van deze universiteit.

Dit leidde tot de oprichting op 19 januari 1984 van de Stichting *Friends of the U.N. University for Peace*. De stichting die zich ook van de naam V.N. Vredesuniversiteit Nederland bediende, had als doel "vredesopvoeding en bevorderen van de wereldvrede" en trachtte dit te bereiken door :

- a. het bevorderen van conflictoplossingen;
- b. het stimuleren en organiseren van educatieve programma's en projecten;
- c. het stimuleren van begrip tussen mensen door bijeenkomsten en culturele evenementen en door publicaties.

De Stichting ging ambitieus van start. Zo bestond het plan een *Conflict Resolution Guide* samen te stellen en die in vier talen uit te geven en werd gedacht aan het afhalen van de Royal Albert Hall voor een concert van Yoko Ono (bekend van het liedje *Give Peace a Chance* dat zij samen zong met John Lennon). Helaas leidde onenigheid binnen het bestuur al na één jaar tot het aftreden van alle leden behalve de voorzitter.

Het nieuwe bestuur zette zich vol enthousiasme aan de voorbereidingen van het Jaar van de Vrede 1986. Daarbij werd onder meer gedacht aan studiebijeenkomsten, exposities, concerten, interreligieuze uitwisseling en *Grass-root Initiatives*. Na een half jaar ontstond echter ook in het nieuwe bestuur ruzie. Na 1986 liet de Stichting niets meer van zich horen.

In 2002 werd een nieuwe stichting opgericht, de *Alliance for the University for Peace*. Aanleiding voor de oprichting van deze Nederlandse stichting was het besluit van de Nederlandse Postcode Loterij om UPEACE Costa Rica een meerjarige subsidie te verlenen. Omdat de Postcode Loterij indertijd niet rechtstreeks geld kon schenken aan buitenlandse instellingen moest hiervoor een Nederlandse stichting worden opgericht.

In 2011 verviel deze noodzaak. Ondertussen had een haalbaarheidsstudie uitgewezen dat Den Haag, als Internationale Stad van Vrede en Recht, bij uitstek geschikt was als locatie voor UPEACE-activiteiten in Nederland en de Europese Unie. De *Alliance* besloot daarom tot de oprichting van het *UPEACE Centre The Hague* met als doel om bij te dragen aan vredeseducatie, complementair aan het bestaande aanbod en in samenwerking met bestaande onderwijs- en onderzoeksinstituten in de Haagse regio.

In september 2012 werd het nieuwe centrum geopend door de Prins van Oranje op een conferentie over *Peace for Humanity in the 21st Century*.^[7] In de daarop volgende jaren leverde *UPEACE The Hague* een zinvolle bijdrage aan vredesonderwijs en vredesonderzoek, onder meer door het verzorgen van colleges aan de Haagse Hogeschool en het Leidse *University College*, door het

mede-organiseren van een conferentie over waterdiplomatie, door het verzorgen van een serie lezingen in het Vredespaleis en door het doen van onderzoek in Soedan. Gaandeweg bleek echter dat het ontbreken van vaste inkomsten en de noodzaak die belangrijke partners zoals de Haagse Hogeschool voelden om te bezuinigen op samenwerking het aanhouden van een vaste staf en kantoorfaciliteiten onmogelijk maakten. *UPEACE The Hague* was daardoor gedwongen een nieuwe koers in te slaan. De nadruk is nu komen te liggen op de vertegenwoordiging van *UPEACE Costa Rica* in Nederland, in het bijzonder door studenten en andere mogelijk geïnteresseerden te attenderen op de mogelijkheden die *UPEACE* biedt, zowel voor voortzetting van een studie als voor bijscholing. Dat studenten die zich via *UPEACE The Hague* aanmelden voor een masters in Costa Rica 30% korting op de collegegelden krijgen zal daarbij hopelijk helpen. Daarnaast zal *UPEACE The Hague* waar mogelijk initiatieven nemen om vrede, wederzijds begrip en conflictoplossing te bevorderen. Een voorbeeld daarvan is het rapport *Blue Helmets in Donbas?* dat ingaat op de mogelijkheden voor een VN-vredesmacht in het oosten van Oekraïne. De auteur is de huidige voorzitter van *UPEACE The Hague*, Robert Serry, die, voordat hij werd benoemd tot Midden-Oostengezant van de Verenigde Naties, onder meer Nederlands ambassadeur in Oekraïne was.

- [1] <https://worldhappiness.report/ed/2019/>
- [2] AVVN-resolutie 33/109 van 18 december 1978
- [3] De in 1973 opgerichte Universiteit van de Verenigde Naties (United Nations University, UNU) is vooral op onderzoek gericht, terwijl *UPEACE* zich vooral met onderwijs bezig houdt.
- [4] AVVN-resolutie 34/111 van 14 december 1979
- [5] AVVN-resolutie 35/55 van 5 december 1980
- [6] A/73/313; nuttig voor wie meer wil weten over *UPEACE*
- [7] Zie het verslag in VN-Forum 2012/3.4

www.upeace.org

Photo by Shannon Kunkle on Unsplash

Petitie van veel organisaties voor een veel kleinere mondiale voetafdruk

Jan Juffermans, voorzitter van het Platform Duurzame en Solidaire Economie, tevens lid van de WFBN

Begin 2019 werd in Den Haag een petitie aangeboden, ondertekend door 31 organisaties. Aan de regering en de Tweede Kamer wordt voorgesteld niet alleen op klimaatgebied forse stappen te zetten, maar ook onze mondiale ecologische voetafdruk in tien jaar drastisch te verkleinen, met verwijzing naar de urgentie én de mensenrechten.

Monitor Brede Welvaart

De 31 ondertekenaars van de petitie zijn vooral actief op het terrein van natuur en milieu, nieuwe economie, ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten, zoals bijvoorbeeld Milieudefensie en de FNV, Natuurmonumenten en Our New Economy, Oxfam Novib en de Liga voor de Rechten van de Mens, IVN en Ware Winst Brabant, Both Ends en Greenpeace. Samen vertegenwoordigen deze organisaties ruim 2.900.000 leden en donateurs. Na de aanbieding in Den Haag op 22 januari hebben ook Action Aid, de Raad van Kerken, de Waddenvereniging en de WFBN zich nog achter de petitie geschaard.

De petitie is een initiatief van het Platform Duurzame en Solidaire Economie, dat al vele jaren strijdt voor meer en betere welvaartsindicatoren in een *dashboard*. Met de "Monitor Brede Welvaart", die in 2018 voor het eerst uitkwam en in de Tweede Kamer werd besproken, is dat dashboard er gekomen.

Overbelasting beperken

De nieuwe monitor maakt duidelijk dat Nederland voor haar welvaart beslag legt op een onrechtvaardig groot deel van de wereldwijde gebruiksruimte. Zolang de Aarde nog ruimte genoeg had, leek dat geen probleem. Maar rond 1970 schoot de mensheid door de 'duurzaamheidsbarrière' van de Aarde. De planeet werd door onze totale consumptie te klein. Toen al hadden we plannen moeten maken om met een sterk groeiende wereldbevolking de beperkte hulpbronnen eerlijk te gaan verdelen en de overbelasting (*global overshoot*) te beperken. Ieder heeft immers recht op een Eerlijk Aarde-aandeel.

Nederland geen voorloper

Ondanks diverse ernstige waarschuwingen, zoals het rapport *Limits to Growth* van de Club van Rome (1972), het rapport *Our Common Future* van de Verenigde Naties (1987) en meer recent de *Scientists' Warning to Humanity* van ruim 21.000 wetenschappers uit 184 landen (2017), heeft de mensheid getalmd om tijdig de noodzakelijke maatregelen te nemen. En Nederland was ook beslist geen voorloper. Intussen werden we met onze neus op de feiten gedrukt door o.a. de analyse de overbelasting van de Aarde van het Wereldnatuurfonds en het *Global Footprint Network*, het project *Planetary Boundaries* van het *Stockholm Resilience Centre*, en ook het IPCC-klimaatrapport van eind 2018. Dat laatste rapport maakt duidelijk dat de klimaatopwarming niet boven de 1,5 graden mag uitkomen, omdat anders de materiële schade en het aantal klimaatdoden uitermate ernstig kunnen worden.

Mensenrechtenkwestie

Door te weinig en ook veel te laat te doen doemen op vele fronten knelpunten op. Haast is geboden om onze en de mondiale samenleving nog een enigszins veilige toekomst te bieden. Daarom stelt de petitie dat verkleining van onze mondiale voetafdruk hoogst noodzakelijk is geworden; het is een kwestie van mensenrechten en samen overleven, voor nu en vele generaties na ons. Dat is een ongekende maatschappelijke en politieke verantwoordelijkheid! De knelpunten kunnen alleen in samenhang met de beoogde klimaatmaatregelen goed opgelost worden.

De tekst van de petitie kan gelezen worden op: www.platformDSE.org. Er is ook een Engelse versie.

De aanbieding van de petitie op 22 januari 2019

Levenskansen in een donut

Carel Tielenburg is politicus en lid van de WFBN

Bosbranden in het Amazonegebied, een topeverleg tussen wereldleiders in Biarritz en de Amerikaanse president die Groenland wil kopen. Het zijn drie actuele zaken die allemaal met de Donuteconomie van de Britse econoom Kate Raworth – verbonden aan zowel de universiteit van Oxford als die van Cambridge – te maken hebben, zoals uit het vervolg van dit artikel zal blijken.

Om te beginnen het voorstel van president Trump om tijdens een staatsbezoek aan Denemarken te praten over de verkoop van Groenland, waarop een verontwaardigde en afwijzende reactie van het gastland volgde. In de nasleep van en de vele reacties op deze diplomatieke rel bleek wederom dat klimaatopwarming door sommigen gezien wordt als een kans in plaats van een bedreiging: het smelten van de ijskap bevordert immers de winning van delfstoffen op plaatsen waar dat voorheen onmogelijk was en biedt dus economisch voordelen.

Zo'n redenering is, zacht uitgedrukt, niet in lijn met de rechtvaardige en duurzame economie die Kate Raworth voor ogen staan, evenmin als het 'argument' van de Braziliaanse president Bolsonaro dat het platbranden van bossen in het Amazonegebied de noodzakelijk ruimte creëert voor economische groei in de landbouw.

De Braziliaanse president stelt het immers voor alsof beide, natuurbehoud of economie, elkaar uitsluiten, maar – en de goede verstaander begrijpt zeer waarschijnlijk al in elke richting het verhaal zich zal ontwikkelen – Raworth pleit voor én, én-denken: de materiële bestaansvoorwaarden zijn even belangrijk als de ecologische, het milieu even belangrijk als welzijn en de grenzen van beide dienen te worden gerespecteerd.

Het ecologisch plafond, zeg maar de buitengrens van het leven op Aarde, omvat volgens Raworth de volgende kritieke processen: klimaatverandering, verzuring van oceanen, chemisch vervuiling, stikstof- en fosforverzadiging, zoetwateronttrekking, grondconversie, vermindering biodiversiteit, luchtvervuiling en aantasting van de ozonlaag. De meeste van deze zaken zijn gemeten op mondiaal niveau en met behulp van een controle-variabele is de planetaire grens bepaald, maar ook de huidige waarde en de trend aangegeven.

Zo is voor klimaatverandering de controle-variabele: concentratie CO_2 (broeikasgas, CT) in atmosfeer, gemeten

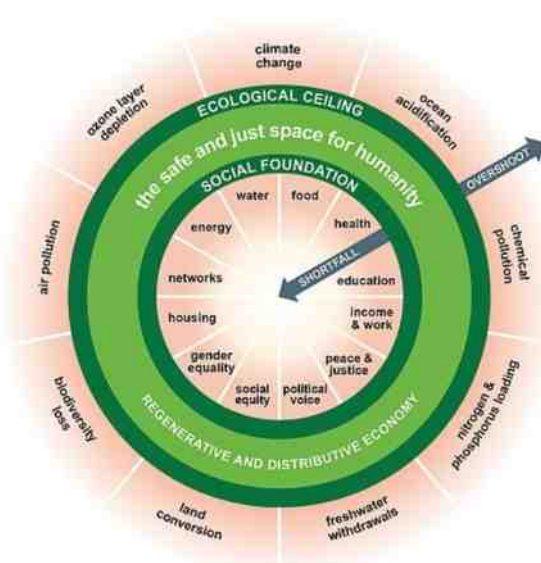
in parts per million (ppm); de planetaire grens ligt op: maximaal 300 ppm en de huidige waarde is 400 ppm met een stijgende trend. (Zie voor meer details over de data en de opstellers van het ecologisch plafond de appendix van het boek 'Donuteconomie', p. 277 e.v.).

Uit de data die zijn verzameld over de negen planetaire systeemgrenzen valt de druk op het systeem van de Aarde af te leiden én de mate waarin de grenzen zijn bereikt of zelfs al zijn overschreden.

De binnengrens van het leven op Aarde wordt gevormd door het sociale fundament waarop dat leven moet kunnen steunen. Het gaat hierbij om twaalf dimensies die zijn gebaseerd op de sociale prioriteiten van het rapport *Sustainable Development Goals* dat de VN in 2015 heeft gepubliceerd, namelijk: voedsel, gezondheid, onderwijs, inkomen en werk, water en sanitaire voorzieningen, energie, netwerken, huisvesting, seksegelijkheid, sociale rechtvaardigheid, politieke inspraak en vrede en rechtvaardigheid (dit laatste verwijst vooral naar sociale veiligheid).

Ook over het sociale fundament worden data gepresenteerd, namelijk in de vorm van illustratieve indicatoren per dimensie en uitgedrukt in percentages van de wereldbevolking. Zo valt onder de dimensie voedsel te lezen dat in het jaar/tijdvak 2014-2016, 11% van de wereldbevolking ondervoed was. (Voor meer details verwijs ik wederom naar de appendix in 'Donuteconomie').

Als die buiten- (plafond) en binnengrenzen (fundament) worden gerespecteerd, ontstaat er volgens Raworth een veilige en rechtvaardige leefomgeving voor de mensheid. Een ruimte waarin mensen beschermd zijn tegen de gevolgen van de aantasting van de Aarde en waarin zij een bestaan kunnen opbouwen geholpen door voorzieningen die in veel m.n. Westerse landen als vanzelfsprekend worden beschouwd. Dit model heeft de vorm van een donut (zie afbeelding).

De kracht van de donut zit dus vooral in de combinatie van planetaire (of ecologische) systeemgrenzen en sociale prioriteiten. Hierdoor ontstaat een soort kompas dat een richting aangeeft, zowel voor de Aarde als geheel als voor afzonderlijke landen. In de economie is dat bepaald niet gebruikelijk, want het bruto binnenlands product (bbp, uitgedrukt in geldwaarde) vormt nog steeds de maatstaf voor economisch welzijn, ongeacht de planetaire grenzen. Ons huidige 'kompas' is dus niet nauwkeurig genoeg (een eufemisme!)

De boodschap is duidelijk: dit is het model dat bedrijfsleiders, politieke leiders en leiders van maatschappelijke organisaties een middel in handen geeft om een koers te kunnen bepalen. Daarin vertoont de donuteconomie overeenkomsten maar ook verschillen met een benadering die ik in een eerder artikel in de zomereditie 2018 van *Eén Wereld* heb besproken, namelijk die van de *Economy of the Common Good* (ECG).

Overeenkomsten zijn er vooral tussen de waarden en indicatoren van de zogenaamde ECG-matrix en de systeemgrenzen en sociale dimensies van de donut, want in beide modellen staan duurzaamheid én mensenrechten centraal.

Bovendien maken beide, donuteconomie en ECG, deel uit van een wereldwijde stroom activiteiten, initiatieven en bewegingen die de omslag naar een andere, nieuwe economie wil realiseren (zie hierover bijvoorbeeld: Manuel Castells et. al. *Another Economy is Possible*, gepubliceerd in 2017).

Vershillen zie ik vooral bij het benoemen van de *change agents*, degenen die de omslag naar een nieuwe economie gaan inzetten en vormgeven, de 'veranderaars'.

In de ECG ligt op praktisch/toegepast niveau meer de nadruk op een waardenmatrix waarmee de uitkomsten van de activiteiten op bedrijfsniveau kunnen worden gemeten. Dit is dus vooral een oproep aan leiders van bedrijven en maatschappelijke (*not-for-profit*) organisaties om hun bedrijfshuishouding en boekhouding op de schop te nemen en te vervangen door een meer duurzaam en rechtvaardiger model, zoals de matrix.

Wat de overgang naar een economie van algemeen welzijn in de publieke sector betreft, ziet de grondlegger van ECG, de Oostenrijker Christiaan Felber, een belangrijke rol weggelegd voor zelfregulering door burgers in de vorm van directe democratie (o.a. referenda) en participatieve democratie (medezeggenschap) – naast de formele vertegenwoordigende democratie.

Dit is volgens hem de manier om steun te creëren in een (lokale) gemeenschap, een land of een werelddeel (bv. Europa). Van de gevestigde politiek verwacht hij niet veel, omdat veel politieke stromingen zijn gevormd op basis van de positie van hun aanhang/achterban in de sociale verhoudingen van hun tijd (die inmiddels achter ons – soms ver achter ons – ligt). Zij hebben met andere woorden geen adequate oplossingen voor de uitdagingen van onze tijd.

Dat geldt misschien wat minder voor de nieuwere sociale en politieke stromingen (bv. groen/ecologisme en feminisme), maar ook zij zijn geworteld in het politieke systeem dat bij besluitvorming meestal de parameters van gisteren hanteert (denk bijvoorbeeld aan het bbp).

Dan zijn er nog de populistische stromingen die nadrukkelijk geen prioriteit geven aan de planetaire grenzen (zij noemen het 'nep-nieuws'), maar (soms) wel weer aan onderdelen van het sociale fundament, en aan directe democratie.

Het krachtenveld van *partisans* en *adverseries* op weg naar een nieuwe economie komt hiermee wat scherper in beeld.

Tenslotte, zou ik nog een begrip willen toevoegen aan de Donuteconomie – door Raworth zelf overigens niet gebruikt, maar wel erg belangrijk in verband met rechtvaardigheid, namelijk: levenskansen (*life chances*), een term die de Britse socioloog Ralf Dahrendorf vaak heeft gebruikt (en oorspronkelijk afkomstig is van Max Weber).

Levenskansen zijn in essentie de mogelijkheden voor een mens om iets van zijn leven te maken, om een eigen levensplan te kunnen ontwikkelen en realiseren, niet zozeer als blauwdruk, maar als vormgeving van het eigen leven in vrijheid. Daarvoor is een bepaalde ruimte vereist die bij Dahrendorf ontstaat door een optimale verhouding tussen voorzieningen (*provisions*, Dahrendorf doelt hier met name op het economisch draagvlak) en aanspraken gebaseerd op sociale grondrechten (*entitlements*, we zouden ook kunnen spreken van toegangsrechten).

Maar in deze redenering vormt de economische vooruitgang (in termen van bbp) dus toch weer een voorwaarde voor de levenskansen, zowel positief als negatief, want in principe betekent bijvoorbeeld minder groei dus minder voorzieningen en zullen ook de aanspraken moeten worden aangepast (lees: bezuinigen en saneren in de publieke sector en meer ruimte voor de markt en het particulier initiatief).

Toch blijft het concept 'levenskansen' waardevol, alleen zou ik bij de invulling ervan de voorkeur geven aan de planetaire grenzen uit de donut van Kate Raworth, in plaats van Dahrendorfs voorzieningen. Het idee van de toegangsrechten zou dan richtinggevend kunnen zijn voor de vormgeving van een sociaal fundament, bijvoorbeeld via de invoering van een wereldwijd basisinkomen/ UNO-inkomen, waar Pieter Kooistra voor heeft gepleit in zijn boek "Het ideale eigenbelang, Een UNO- Marshallplan voor alle mensen" (1993).

Waar wachten wij nog op? Een Wereldcrisis misschien?

Democratie, milieu en veiligheid nu in gevaar

WFBN-lid Ben Cornelissen,
abbc@hetnet.nl

Jongeren komen in actie. Ze hebben er genoeg van. Bang zijn ze niet om ouderen er met alle middelen, die ze hebben, op te wijzen, dat het in hun landen anders kan, dat overal in regio, stad en dorp tegen onrecht moet worden opgetreden. Ze zijn hun overheden, regeringen zat, die de wetten verkeerd toepassen en daardoor hun burgers aan gevaar blootstellen.

Een spontane actie van jongeren over de gehele wereld, lijkt het wel. Emma González is een van hen. De 19-jarige HBO-leerlinge in Florida zag het voor haar ogen gebeuren, dat zeventien medeleerlingen op haar school werden gedood. Ze zette een protestmars door Washington op en riep met alle macht en kracht, die ze in zich heeft, op om een tegenwicht te vormen tegen de machtige wapenlobby in de Verenigde Staten.

De drie jaar jongere Greta Thunberg uit Zweden is met haar "Fridays for Freedom" weer erg druk met workshops in Lausanne. Zwitserse kranten en televisie schenken er al vele dagen ruime aandacht aan. Jongeren stromen toe. Prachtige publiciteit voor een andere manier van consumeren. Vlees is er niet bij. Greta houdt het maar het liefst veganistisch. Op vrijdag zijn de scholen en studieboeken gesloten wat Greta en haar aanhang betreft.

De 17 jaar jonge Olga Misik in Moskou is minstens zo druk. Niet met Poetins Partij van het Vaderland, maar wel met echte democratie, die klaarblijkelijk bij de jonge studenten hoog in het vaandel staat, evenals de wetgeving van haar land. Bij haar recente sitdown actie midden op straat vertelde ze omstanders waar het in de Russische Grondwet echt om gaat, om het recht op demonstratie bijvoorbeeld en andere rechten van de burger. Ze had er wel een kogelvrij vest bij aan. Je weet het bij zo een grote demonstratie maar nooit, moet ze hebben gedacht. Olga, bang voor niemand, krijgt de oproerpolitie in Moskou zover, dat de knuppels weer werden opgeborgen. De demonstratie voor vrij kiesrecht gaat door, zonder dat het verder uit de hand loopt.

In Italië krijgen mensenrechten alle aandacht. Reddingsacties van bootvluchtelingen in de Middellandse Zee brengen de nodige consternatie teweeg. Wordt scheepskapitein Carola Rackete nu wel of niet vervolgd. Politici weten het ook niet meer. Valt de regering omdat de partijen het niet met elkaar eens zijn? Ook in Turkije en Griekenland zijn er te weinig plekken voor opvang. Probleem erbij is dat bij de lidstaten van in de Europese Unie hierover nog onvoldoende is nagedacht en besloten.

De Berlijnse hoogleraar Arnd Pollman drukt het als volgt uit. Men gaat voor eigen gewin. Parlementariërs durven niet meer de barricaden op. Partijen zijn bang voor verlies van hun aanhang aan bijvoorbeeld Alternative für Deutschland. "Wir schaffen es" geldt dan niet meer. CDU en SPD weten er zoals onlangs bij verkiezingen alles van. Volgens de socioloog Heinz Bude hebben vooral jongeren genoeg van het neoliberalisme, vrijheid blijheid voor het kapitaal, dat ten koste gaat van degenen, die het minder hebben.

Ook in Nederland worden de geluiden om verandering sterker en sterker. De huren zijn veel te hoog geworden. Zelfs premier Mark Rutte laat zich niet onbetuigd. Weliswaar voor eigen Bühne dringt hij bij de werkgevers aan op rechtvaardiger lonen, nu het de bedrijven ook voor de wind gaat.

De jongeren in de meeste landen hebben overigens de meeste zorg om het klimaat. Het Amazonegebied is in gevaar door wanbeleid van de Braziliaanse president Bolsonaro. De regeringen van Noorwegen en Duitsland hebben hun financiële steun aan zijn land om de oerbossen aldaar te handhaven ingetrokken. Vraagje daarbij. Is het nodig, dat daar soja wordt verbouwd voor Nederlandse veeteelt?

Fotograaf: Yasmine Sharei

Fotograaf: Yasmine Sharei

Andere zorgen van jongeren gaan over de winning van olie en steenkool. In Duitsland en Tsjechië ligt een grote voorraad bruinkool in de grond. Hebben wij in Nederland al problemen met koolzuurgas. Indien bruinkool wordt gestookt, komen zwavel en andere vervuilende chemicaliën vrij. Dan heb je pas echt problemen. De jongeren weten dat maar al te goed. Redenen genoeg om de straat op te blijven gaan. Iets voor wereldfederalisten?

Fotograaf: Yasmine Sharei

Noot van de redactie:

Let "we the peoples" govern the world

De foto's ter illustratie van deze bijdrage van Ben Cornelissen over jongeren die in actie komen, zijn genomen door Yasmine Sharei op de Climate Democracy and Justice Summit die plaatsvond van 19 tot 27 juli 2019, georganiseerd door het Centre for United Nations Constitutional Research (CUNCR). Deze derde jaarlijkse conferentie in de serie Climate Justice omvatte een training voor jeugdklimaatambassadeurs. 21 jonge activisten van over de hele wereld, die al leiders waren voor klimaatactie in hun eigen gemeenschap namen eraan deel. Zij wilden meer leren over het belang van global governance voor het realiseren van systeemverandering, in plaats van klimaatverandering. De ambassadeurs kregen vóór de start van de conferentie een speciale training in Brussel over internationaal milieurecht en mondiaal bestuur. Vervolgens sloten zij zich aan bij de rest van de deelnemers in Corfu en Epirus (Griekenland) om ideeën te bedenken hoe de wereldbestuurspuzzel te kraken. Een belangrijke slogan was: "system change, not climate change".

De conferentie in Griekenland werd afgesloten met de Epirus Declaration. Deze verklaring sluit af met de woorden: "Let 'we the peoples' govern the world".

CUNCR heeft thans het plan gevat om in 2020 een Model Youth UN Charter Review-conferentie te organiseren. Beoogde herzieningen van het Handvest van de Verenigde Naties zijn o.a. de invoering van een Wereldparlement met duidelijk omschreven bevoegdheden, alsmede het vinden van oplossingen voor een rechtvaardige vertegenwoordiging in het Wereldparlement van landen met grote en kleine bevolkingsaantallen. Het is de bedoeling dat een zodanig parlement wordt geïncorporeerd in het herziene VN-Handvest. Daarna kan het Wereldparlement in de eerste bijeenkomst duurzame mondiale (universele!) wetgeving uitvaardigen voor het klimaat.

Met dit model-scenario, gedemonstreerd door jeugdactivisten en klimaatambassadeurs, kunnen leiders, politici en regeringen het potentieel zien van een paradigmaverandering in global governance. De bevindingen van de conferentie worden gepresenteerd als een potentieel te volgen blauwdruk. Vele experts, academici en welwillende politici zullen voor de conferentie worden uitgenodigd als adviseurs.

<https://cuncr.org/>

2020: driekwart eeuw recht op vrijheid in Indonesië

Ben Cornelissen

Merdeka (vrijheid) is de leus op 17 augustus 1945 bij het uitroepen van de onafhankelijkheid van de Republiek Indonesië. Koesno Soerodihardjo, Mohammed Hatta en hun volgelingen zijn er druk mee. Ze accepteren geen Nederlandse overheersing meer. Twee dagen eerder heeft de Japanse regering gecapituleerd. Op 6 en 9 augustus zijn door de vliegtuigen van de Verenigde Staten atombommen op een tweetal grote steden in Japan afgeworpen. Hirohito, de keizer is de initiatiefnemer van de overgave. Hij vreest meer doden en gewonden. Het is genoeg voor het land van de Rijzende Zon.

Het andere initiatief, de uitroeping van de Indonesische onafhankelijkheid door de politici, Koesno Soerodihardjo (later bekend als Soekarno) en Mohammed Hatta is al drie jaar voorgekookt met de bezetters. Japan stelt zich ten doel alle blanke invloed uit Azië te weren. Later zullen de Indonesische politici door de Nederlanders als verraders worden beschouwd. Men kan zich nauwelijks voorstellen, dat de Indonesiërs onafhankelijk willen zijn.

Veel Nederlandse ondernemers hebben zich in dat enorme land gevestigd. Zeker tien procent van de economische bedrijvigheid in het vaderland is aan hen te danken. Het zal geweldig inhakken op onze welvaart, wanneer er geen olie, tabak, rubber, palmolie, tin, koffie en thee meer uit onze kolonie kan worden betrokken. Grote steden als Amsterdam hebben er hun voorspoed aan te danken.

Weliswaar heeft het Europese deel van het koninkrijk zelf te lijden gehad van de dictatuur van een bezettende macht, er is desondanks bij de meeste Nederlandse ministers, socialisten en professor Schermerhorn uitgezonderd, geen begrip voor het standpunt van de Indonesiërs. Er moet ingegrepen worden. En wel zo gauw mogelijk door militairen. Het helpt niet, dat het Verenigd Koninkrijk, dat zelf problemen heeft met vrijheidsstrijd in Brits Indië, de Nederlanders hierin zoveel mogelijk dwarsbomen. De Nederlandse grondwet wordt aangepast om militaire dienstplicht buiten Europa mogelijk te maken. Op dienst weigeren staat gevangenisstraf.

Onbegrip in Nederland

De Nederlandse bedrijven in Indonesië hebben veel te lijden van terreurdaden door *ploppers*, zoals de opstandelingen worden genoemd. Moord en doodslag komen dagelijks voor. Het roept in het vaderland letterlijk op tot wraak, al wordt het door alle betrokkenen in andere termen vertaald. Het verstand slaat op hol. De mariniers die er op uit worden gestuurd, menen, dat ze een heilige zaak dienen. Ze kunnen zich, ook vele jaren later nog, nauwelijks voorstellen, dat juist de tegenpartij voor de onafhankelijkheid van hun land ten strijde is getrokken.

In protestants-christelijke kringen, vooral in regeringspartij anti-revolutionairen, wil men "de heidenen bekeren" waardoor jarenlang wordt verhinderd dat Nieuw Guinea (Irian Jaja) onderdeel kan gaan uitmaken van de Republiek Indonesië. De nieuwe staat wordt eerst nog in delen opgesplitst, maar vormt al spoedig een eenheidsstaat met Soekarno als eerste president en Hatta als de vicepresident.

Het land overleeft talrijke opstanden zoals in Madioen. Soekarno komt met de "pantjasila doctrine", die zich ten doel stelt, de grote verdeeldheid van talen, religies, politieke opvattingen en gewoonten in de diverse volkeren te beteugelen. Indonesië is in feite het land met het grootste aantal moslims in de wereld. Desondanks worden andere religies met rust gelaten.

De opbouw van de republiek verloopt met horten en stoten, mede omdat het lang duurt voordat Nederland zich bij de nieuwe situatie neerlegt. Het is niet gemakkelijk voor bedrijven, zoals bijvoorbeeld de Amsterdamrubber met 20.000 werknemers en voorheen een zeer winstgevende handel met latexrubber en palmolie wanneer de Nederlanders uit Indonesië weg moeten. Indische Nederlanders worden voor de keuze gesteld: Indonesiërs worden of vertrekken. Het Koninklijk Nederlands Indisch Leger wordt ontbonden. De Knillers zijn evenmin nog welkom in de republiek.

Het is een harde werkelijkheid, wanneer blijkt, dat het Europese deel van het koninkrijk nog te veel economische en ook psychologische schade door de Tweede Wereldoorlog heeft opgelopen om de nieuwe vaderlanders op de juiste wijze welkom te heten en onderdak te bieden. Vooral de Molukse bevolking voelt zich teleurgesteld wanneer blijkt, dat de Nederlandse Staat gedane beloften niet of onvoldoende nakomt.

Nu, in deze huidige tijd, kennen de Nederlandse jongeren deze voorgeschiedenis niet. Het leidt tot onbegrip en verbazing, dat er tijden zijn geweest, dat Nederlandse militairen druk bezig geweest zijn met oorlogshandelingen. Honderdduizend slachtoffers onder de bevolking en dertigduizend militairen vormen een zwarte bladzijde in onze geschiedenisboeken. Tijdens de Bersiap, de tijd na het uitroepen van de onafhankelijkheid, zijn duizenden Nederlanders, Indische Nederlanders, aan Nederland loyale Chinezen en Indonesiërs vermoord door heetgebakerde jongeren. De revolutie was een grote warboel in het begin.

Het wordt tijd, dat de Nederlandse regering - 17 augustus 1945 - zal erkennen als de juiste datum van de onafhankelijkheid van Indonesië. Dus in plaats van de datum 27 december 1949 waarop Nederland eindelijk vrede sloot en geen kolonisator meer wilde zijn.

Immigratie

Een voldongen feit?

Erik Kaper is oud-docent geschiedenis / CKV en lid van de WFBN

Door de eeuwen heen hebben mensen (individueel of groepsgewijs) om allerlei redenen de behoefte gevoeld om hun geboortegrond te verlaten, zelfs als zij gehecht waren aan de plekken, waar zij opgegroeid waren. Want zij namen wel vaak hun religie, overtuiging, levensopvatting en herinnering mee naar die andere oorden en zij hielden op materieel gebied hun eigen gebruiken en tradities in stand.

Velen hadden, zeker in begin, niet altijd het besef dat er in een nieuwe omgeving frictie, ruzie en soms zelfs oorlog zou kunnen ontstaan, omdat de oorspronkelijke bevolking wat minder gediend was van de aanwezigheid van vreemde mensen en vreemde gebruiken.

Maar onbetwistbaar blijft in ieder geval dat migratie al duizenden jaren in vele continenten een historisch verschijnsel is geweest en dat ook in de toekomst zal blijven. Wij kunnen ons daar kwaad over maken maar misschien ook onderkennen dat migratie van alle tijden is.

Een voldongen feit dus, waarbij wij ons moeten neerleggen en ons tevens moeten realiseren dat in een kleiner wordende wereld genoemde migratie bij tijd en wijle ook heeft bijgedragen tot een beter begrip voor elkaar. Voor allemaal mogelijk wat meer gevoel voor wereldburgerschap *in statu nascendi* weliswaar, maar wel waardevol! Moeilijker is om te kunnen beoordelen, waarom mensen wegtrekken uit hun vertrouwde omgeving. Tegenwoordig kunnen wij dankzij de moderne media ons een goede voorstelling maken van die redenen. In de historie hebben ongetwijfeld dezelfde oorzaken ook een grote rol gespeeld.

Belangrijk is wel te constateren, dat verhuizing naar andere gebieden talloze redenen heeft gehad en nog steeds heeft. Er is sprake van vrijwillig weggaan om elders een nieuw bestaan op te bouwen of men is gedwongen huis en haard te verlaten. Een paar algemene voorbeelden:

- vanwege overbevolking. Griekse *poleis* met te veel mensen hebben koloniën gesticht in het Middellandse

Zeegebied en het gebied van de Zwarte Zee (b.v. Massilia/Marseille), die overigens nauw contact hielden met hun moederstad. Ook wordt gezegd dat later in de Middeleeuwen, hoe gek het ook klinkt, deze overbevolking ook gold voor de tochten van de Vikingen!

- vanwege economische omstandigheden. Streken/landen in de buurt hadden het beter. Waarom zij wel en wij niet? Heersers konden dan vaak misbruik maken van deze gevoelens en deze wensen combineren met hun eigen expansieve intenties.

- vanwege de dictatuur in eigen land of streek. Het is geestelijk en materieel niet meer mogelijk te leven in vrede en voorspoed en dus liever naar een ander land.

- vanwege oorlogssituaties. Door angst gedreven of gedwongen door de vijand vluchten naar een veiliger omgeving onder dikwijls mensonterende omstandigheden.

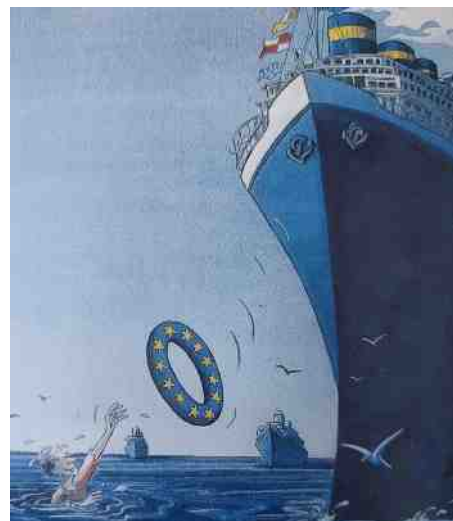
- vanwege (al hierboven gemeld) de persoonlijke ambities van heersers, die met soms nationalistische of religieuze (drog)redenen andere gebieden willen bezetten.

Migratie is van alle tijden en wij moeten simpelweg erkennen dat dit verschijnsel van blijvende aard is. Daarom er niet over zeuren maar aanvaarden! Door hierna een kleine reeks voorbeelden te noemen wordt misschien duidelijk dat op de lange duur door de migratie een wereldsamenleving kan ontstaan (beseffend dat het een proces van lange duur is!), die toleranter en aardiger zou kunnen zijn dan de huidige!

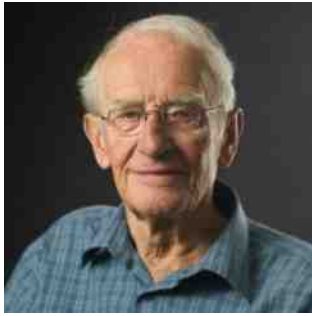
Wat is er veel gebeurd in het verleden wat betreft migratie:

- Griekse kolonisatie
- Romeins imperialisme
- Volksverhuizingen 5e/6e en 7e eeuw
- Opkomst Islam en de Kruistochten
- Kolonialisme en westers imperialisme
- (actueel) nationalisme/populisme

Ik besef dat voor de immigrant van nu het belangrijkste is om te overleven in een redelijke (vaak nieuwe) samenleving. Voor haar/hem gelden meerdere redenen om gevluht te zijn. Door verstandig, maar vooral menselijk deze ingewikkelde materie te benaderen, komen wij volgens mij wat dichterbij een humane samenleving.

Gedachten van Piet Visscher

Piet Visscher (1925) is lid van de WFBN

Alain Badiou, Het Ware leven

Een korte weergave.

'Het Ware Leven', in België uitgegeven, is een oproep aan de jeugd om met oude traditie en leefwijze te breken en de 'boel over te nemen' zoals de uitgever het noemt op de achterflap. Dit op basis van een aantal lezingen op middelbare scholen en diverse instituten.

Een klein boekje waarvan hij hoopt dat het onder de jeugd discussie op gang zal brengen over de vraag hoe de jeugd de verkregen vrijheid zal gaan inzetten nu de oude structuren niet langer voldoen en de wereld openligt voor nieuwe ideeën.

Een oproep die ook aan onze oren gericht zou mogen zijn! Een stevige en duidelijke stellingname in deze onzekere tijd.

Enkele citaten:

Pag. 53: Voor iedereen, maar meer in het bijzonder voor jongeren, is er niets belangrijkers dan aandacht te hebben voor de tekens die erop wijzen dat er wel eens iets anders zou kunnen gebeuren dan er nu gebeurt. Die tekens vind je als je heel aandachtig kijkt en op een gedisciplineerde manier discussieert over alles wat er in de wijde wereld aan de gang is.

Pag. 103: Wat wil nu de hedendaagse maatschappij, overgeleverd aan het kapitalistische monster? Twee dingen: dat je je indien mogelijk de producten van de markt aanschaft, en dat je je anders maar beter koest houdt. Wat je ook doet, je hebt er niet het minste idee van rechtvaardigheid, niet de minste belangeloze gedachte of het minste benul van een andere toekomst voor nodig. Maar elk waar denken is belangeloos.

Kapitalisme of Humanisme

Sinds het kapitalisme door het neo-liberalisme is overwoekerd is de economie geworden tot een EGonomie. De hele menselijke huishouding wordt omgebouwd tot een uitgeholde en kaal achtergelaten, losgeslagen, ideeënloze massa individuen die óf hun eigenbelang met alle middelen nastreven óf ten onder gaan in uitzichtloze posities.

Kiezen we voor bezit of voor de mens?

Bewustwording

Ik denk en zie ook dat die de laatste decennia al zichtbaar toenam. Steeds meer boeken, artikelen, lezersbrieven, gesprekken gaan over de huidige onacceptabele toestand lokaal en wereldwijd; gevestigde opvattingen verliezen geloofwaardigheid.

De tegenkrachten maken zich nu nog sterk en luidkeels hoorbaar, maar... bestaande instituties zijn niet in staat de echte problemen het hoofd te bieden.

Parijs gaf de wereld een duidelijke duw in de goede richting.

Wat er in honderd jaar niet is veranderd... de komende honderd zullen veel ingrijpender dingen te zien geven, voel ik...

Transitie, stille revolutie, anders denken zijn al in volle gang. Door aandacht en gesprek op die onderhuidse beweging te richten zal die kunnen accelereren ...

Het Zuid-Afrikaanse Ubuntu (Mandela, Tutu), 'pad van gedeelde menselijkheid', geeft een voorbeeld van een mogelijke toekomst....

De mens

Harari betoogt dat de mens overvleugeld zou kunnen worden door kunstmatige intelligentie, door hyperintelligente algoritmen, dat intelligentie losgekoppeld kan worden van bewustzijn. Vrijheid ver te zoeken...

Marcuse in het boek *One Dimensional Man* (1962!) voorziet verlies van vrijheid door de structuren van de industriële samenleving. De dimensies van het menselijk bestaan verdwijnen, de mens wordt grondstof voor het behoud van de (neoliberale) realiteit. Werkelijke behoeften worden bedolven onder media en cultuur- en vermaakindustrie. Repressie wordt niet meer ervaren. 'De mens volledig geïntegreerd.' Illusie van volkssoevereiniteit.

Bevrijding alleen mogelijk door *great refusal*, het ontkennen van de 'realiteit' als onontkoombaar gegeven.

Marcuse hoopt op een verbond tussen geavanceerd bewustzijn en de *outcasts*. Die laatsten zijn er steeds meer. WIJ zien gelukkig op vele fronten denkers en doeners die de bestaande 'orde' niet als vanzelfsprekend ervaren en in actie komen.

Een giftig mengsel?

Individualisme en digitaliseren hebben veel goeds gebracht. Kan de combinatie verworden tot een giftig mengsel?

Ja, ze dreigt een bloedarme samenleving op te leveren:

- de westerse mens wordt teruggeworpen op het zoeken van individueel geluk via *mindfulness*, *mental health* etc. Grote samenbindende ideeën ontbreken. Medeverantwoordelijkheid voor wereldproblemen wordt weggedrukt.
- productie, handel en distributie worden door digitalisering steeds meer onttrokken aan het dorp, de stad, de regio: winst vloeit weg uit nationale financiën: kleine nering, middenstand en vakman verdwijnen uit beeld,
- goederen en diensten worden meer en meer digitaal aangeboden en steeds vaker alleen daar! Ook overheid en andere instellingen gaan er onterecht van uit dat de 'cliënt' dat wel aankan. Ten koste van 'de onderkant van de samenleving'.

• digitaliseren heeft veel goed betaalde banen opgeleverd die geen enkele bijdrage leveren aan het welzijn van de burger. Zie *Bullshit Jobs* van David Graeber. De overheid is mede veelgebruiker van deze adviesbureaus, van private instellingen, zelfs voor wettelijk vereiste controle en toezicht! Het contact met en vertrouwen in de z.g. 'participerende burger' vloeit weg. Daarmee het vertrouwen van de burger in de overheid!

Zie het recente boekje van Herman Tjeenk Willink: 'Groter denken, Kleiner doen. Een oproep.' besproken in het vorige nummer van dit blad.

Waar blijft het westers ideaal van 'vormgeven aan eigen leven'?

Kan hoop herleven?

Alle grote bedreigingen (klimaat, energie, terreur, mafia, inkomenscloof, machtconcentratie in mistige handen etc.) lijken onderling verbonden en ons te verlammen. Moeten we de ontwikkelingen niet breder zien? Zijn er ook positieve dingen te melden?

De verdergaande, niet te stuiten samenhang van alle acties van onderop met als kern: 'de mens als sociaal wezen centraal' betekent waarschijnlijk een groeiend bewustzijn wereldwijd in alle lagen van de bevolking dat het anders moet. De verguisde jaren '60 boden een (helaas voortijdig) doorzicht naar een mogelijke toekomst. Stap voor stap lijkt die zich nu te realiseren:

- Aandeelhouders die multinationals en pensioenfondsen dwingen te investeren in verduurzaming,
- Studenten aan diverse universiteiten die met *crowdfunding* en durfkapitaal nieuwe technische hoogstandjes uitwerken,
- Het groeiend besef dat het 'bijdragen aan de kwaliteit van leven' leidinggevend zou moeten zijn bij alle ontwikkelingen en besluiten,
- Landbouwers die hun land gifvrij maken en ecologisch verantwoord gaan gebruiken,
- Actiegroepen op internet die grote vervuilers met handtekeningacties onder druk zetten en steeds meer succes boeken,
- NGO's die op allerlei gebied positief invloed winnen en multinationals aanklagen,
- Spontane uitbarsting van energie om de straat op te gaan na een individuele onverwachte stap van een jong meisje die het niet langer neemt,
- Een pas gekozen vrouwelijke premier in Nieuw-Zeeland die na een aanslag in korte tijd voor verzoening pleit en de wapenwet doordrukt,
- De groeiende onvrede met de bestaande, schijnbaar onaantastbare 'werkelijkheid',
- Het vervloeien van mannelijke en vrouwelijke kwaliteiten,
- Songs van de grote namen uit de jaren '60-70 die weer populair worden (Yoko Ono)
- Meer aandacht voor de waarde van andere culturen, Teveel om op te noemen als je het wilt zien.

Sluimerende krachten die bewustwording alom bevorderen komen naar boven.

Dat ook het verzet daartegen zich luid laat horen is normaal en te verwachten. Klinkt *the age of Aquarius* toch te veel als toekomstmuziek? OK!

Maar de hoop kan herleven.

Kwaad

Bestaat er zoiets als HET Kwaad?

Kwaad word je als je zekerheid wordt aangetast, als jou of je naasten onrecht wordt aangedaan of leed berokkend, als onrecht bestendig wordt uitgeoefend of in regelingen, zelfs in wetten wordt vastgelegd, als eigendom wordt aangetast, als grenzen of gewoonten worden overtreden. Zelfs liefde kan tot kwaad worden als aandacht beperkt wordt tot eigen kring of volk met uitsluiting van anderen, die dan als vijand worden gezien.

Boosheid en afgunst kunnen ontaarden in geweld en onacceptabel gedrag.

Door de in vele eeuwen gegroeide vormen van samenleven is veel kwaad teruggedrongen en beoordeeld als afwijkend gedrag. Maar de gevolgen van regels als 'oog om oog', van oeroude wetten zijn overal in denken en doen nog aanwezig.

Zouden we b.v. oorlog niet als ongewenst gedrag, als afwijking moeten leren zien?

Als we de idee zouden loslaten dat er kwaad als mensbedreigend onheil bestaat komt er meer ruimte voor vertrouwen, minder voor angst!

Het Goede werkt bevrijdend, stelt de mens in de ruimte, wekt energie en levenslust op, herstelt verhoudingen, blijft nastrevenswaardig, is altijd binnen bereik.

Het dualisme heeft ons misleid!

Geboorterecht of linzenmoes

Ezau stond voor de keuze.

Is het ook niet de keuze waar onze generatie voor staat? Bij de geboorte krijg je (heb je) een eigen identiteit, levensdrang, bewustzijn, in aanleg ook fantasie en oordeelsvermogen, kortom EIGENHEID en integriteit.

De doorslaande digitalisering, gekoppeld aan machts- of winststreven van enkele magnaten (die over alle data beschikken dankzij -sic- onze verslaving aan internet) dreigt ons (de mens) tot levende robots te maken.

Eigenheid, integriteit verkocht voor linzenmoes?

Citaat:

**Personal integrity
mirrors cosmic integrity'**

Buckminster Fuller in 'Critical Path', 1981

Geen Nederlands fregat naar Golf

22 vredesorganisaties, waaronder de WFBN, en op initiatief van vredesbeweging Pais, hebben een dringende oproep gedaan aan de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie om geen fregat te sturen naar de Straat van Hormuz. De vredesorganisaties pleiten voor sterkere inzet op een diplomatieke oplossing.

Hieronder de brief die op 23 juli 2019 werd gestuurd aan de Minister van Buitenlandse Zaken.

Hooggeachte heer Blok,

Uit de op 15 juli 2019 door u en minister Bijleveld aan de Tweede Kamer verzonden brief, hebben wij vernomen dat Nederland overweegt om een oorlogsfregat naar de Straat van Hormuz te zenden. Dit gezien de internationale spanningen die er momenteel zijn. Als doel van het zenden van het fregat wordt in de brief genoemd: het garanderen van de vrije maritieme doorvaart. Het baart ons echter veel zorgen dat dit een verzoek betreft wat niet afkomstig is van de Verenigde Naties maar van de Verenigde Staten. Immers zijn de huidige internationale spanningen in dit gebied in belangrijke mate het gevolg van de opzegging door de VS van het nucleaire akkoord dat de internationale gemeenschap sloot met Iran. Deze gang van zaken leidt nu tot een bedreigende en gevaarlijke situatie die ook internationaal grote spanningen, escalatie en zelfs oorlog in de hand kan werken. Hierdoor dreigt niet alleen oorlog voor Iran maar ook voor meerdere omliggende landen. Oorlog zal in deze regio nog veel meer menselijk leed teweeg brengen dan er al is. En dit zal zeer waarschijnlijk ook vele onschuldige mensen raken en nog meer vluchtelingen creëren.

Alleen al om deze redenen zou Nederland geen olie op dit vuur moeten gooien. Naast de aanzienlijke kosten van deze operatie, zal het zenden van een oorlogsschip ongetwijfeld worden opgevat als het kiezen van de kant van één partij in de regionale machtsstrijd tussen Iran en Saoedi-Arabië. Dit zijn allebei landen waarbij we ons ernstig zorgen maken om de mensenrechtensituatie.

In plaats van de inzet van militair materieel zijn wij een zeer groot voorstander van een intensieve diplomatieke benadering. Graag zouden wij hierom zien dat alle betrokkenen aan tafel worden uitgenodigd. Dit zodat de angsten en spanningen in de regio concreet bespreekbaar kunnen worden gemaakt. Wij willen daarom heel graag dat Nederland een constructieve dialoog op gang brengt met de tegenover elkaar staande partijen. Dit willen wij zo mogelijk in samenwerking met Europa en andere landen. Immers zijn diplomatie, dialoog en sterke overtuigingskracht altijd de beste manieren om oorlogsdreigingen te de-escaleren en om militair ingrijpen en oorlogen preventief tegen te gaan.

Wij willen u daarom dringend verzoeken om af te zien van stappen die de dreiging van een oorlog zullen vergroten. En om diplomatie als een krachtig instrument in te zetten mede ten behoeve van een dialoog tussen de regeringen van Iran en de VS. Dit om een vreedzaam overleg te bevorderen en om zodoende mogelijk sterke verdragen rondom precare situaties te sluiten. We leven immers niet meer in het stenen tijdperk en communicatiemogelijkheden en praktische, creatieve en vreedzame oplossingen voor problemen zijn er altijd te vinden. Het is heel goed mogelijk om te onderhandelen over geschilpunten totdat er een formule en/of oplossing is gevonden die voor iedere deelnemer aanvaardbaar is.

Voor een diplomatieke oplossing willen wij graag onze kennis en ervaring op het gebied van geweldloze conflictoplossing ter beschikking stellen. Heel graag worden wij door u uitgenodigd om hierover van gedachten te wisselen.

In afwachting van uw reactie, met wereldvredegroet,

(Chris Geerse, wnd. voorzitter Vredesbeweging Pais)

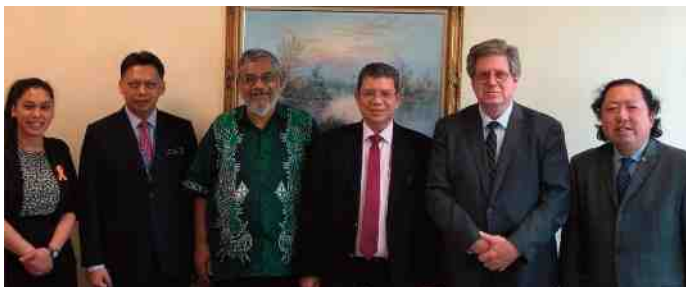
De volgende 22 vredesorganisaties onderschrijven deze brief:

BURUNDIAN WOMEN FOR PEACE AND DEVELOPMENT (BWPD), DOOPSGEZIND WERELDWERK, EIRENE, ENSCHEDE VOOR VREDE, HAAGS VREDESINITIATIEF (HVI), HAAGS VREDES PLATFORM (HVP), KERK EN VREDE, MASTERPEACE, MULTICULTURAL WOMEN PEACEMAKERS NETWORK (MWPN), PEACE SOS, RELIGIEUS GENOOTSCHAP DER VRIENDEN (QUAKERS), STICHTING CENTRUM EMMA, STICHTING VREDESBUREAU HEERLEN, STICHTING VREDESCENTRUM EINDHOVEN, STICHTING VREDESBUREAU EINDHOVEN, UNITING FOR PEACE UK, PLATFORM VROUWEN & DUURZAME VREDE, STOP WAPENHANDEL, VD AMOK, VREDESBEWEGING PAIS, WERELD FEDERALISTEN BEWEGING NEDERLAND (WFBN), WORLDPEACE.NL

En op persoonlijke titel: J. FREDERICK ARMENT, EXECUTIVE DIRECTOR, INTERNATIONAL CITIES OF PEACE USA

Nieuw leiderschap bij de World Federalist Movement

25 jaar lang was Bill Pace de executive director van de World Federalist Movement. In maart 2019 legde Bill zijn functie neer. Hij is opgevolgd door Tawanda Hondora.

Eerder dit jaar had Bill Pace (tweede van rechts) een bijeenkomst met Maleisische leden van de Coalitie voor het Internationaal Strafhof voor een ontmoeting met de minister van Buitenlandse Zaken van Maleisië, Saifuddin Abdullah (met rode das).

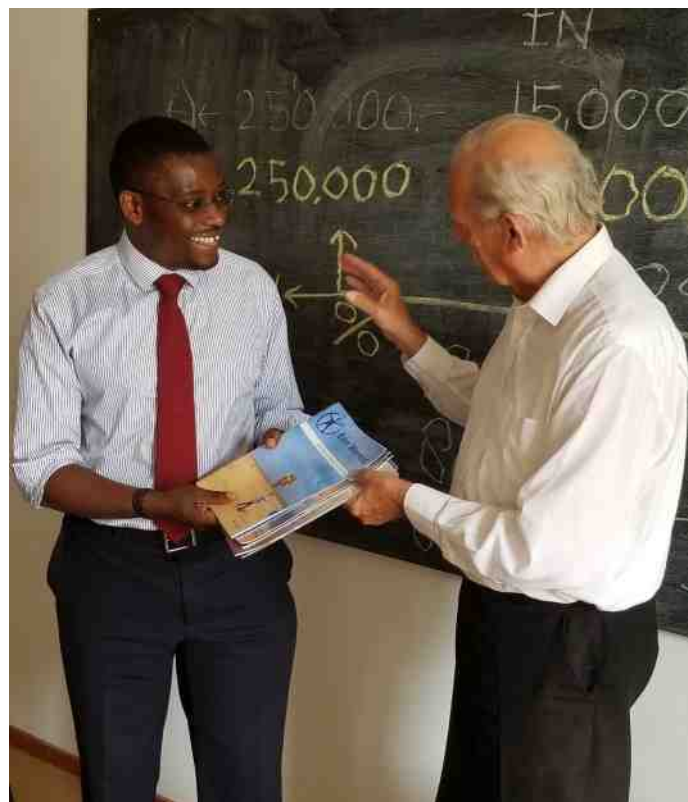
Bill Pace heeft een grote stempel op de WFM gedrukt, met name door zijn belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van het Internationaal Strafhof in Den Haag. Hij werkte vanuit de overtuiging dat het versterking van vrede en mensenrechten binnen de internationale rechtsorde de belangrijkste doelen voor de WFM zijn. Bill Pace heeft als een echte federateur gewerkt door te verbinden met vele andere groeperingen die werkzaam zijn op het gebied van vrede, mensenrechten en het beschermen van het leven op Aarde.

Dr. Tawanda Hondora (grafisch ontwerp: Etienne Bowie)

Sinds maart van dit jaar is Dr. Tawanda Hondora de nieuwe executive director van de WFM. Tawanda werkt vanuit het WFM-kantoor in Den Haag en hij heeft inmiddels kennis gemaakt met het bestuur van de WFBN.

Een belangrijk punt van aandacht van Tawanda is hoe de EU versterkt kan worden en welke lessen hieruit kunnen worden getrokken voor andere regionale organisaties zoals de Afrikaanse Unie (AU), de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), de Associatie van Zuidoost-Aziatische Naties (ASEAN), en de Arabische Liga. Deze organisaties kunnen volgens Tawanda Hondora de kern zijn waaruit regionale regels m.b.t. mensenrechten, klimaatverandering, vrede, gerechtigheid en menselijke veiligheid, handel en duurzame economische ontwikkeling uiteindelijk kunnen evolueren naar normatieve en wereldwijd bindende regels, principes en waarden.

WFBN-voorzitter Frans Micklinghoff overhandigt Tawanda Hondora enkele exemplaren van *Eén Wereld*.

Indien onbestelbaar:
Laan van Nieuw Oost Indië 252,
2593 CD, Den Haag

Handvest van de Verenigde Naties

(eerste deel van de) Preambule

WIJ, DE VOLKEN VAN DE VERENIGDE NATIES,
VASTBESLOTEN

komende geslachten te behoeden voor de gesel van de oorlog, die tweemaal
in ons leven onnoemelijk leed over de mensheid heeft gebracht, en

opnieuw ons vertrouwen te bevestigen in de fundamentele rechten van de
mens, in de waardigheid en de waarde van de menselijke persoon, in gelijke
rechten voor mannen en vrouwen, alsmede voor grote en kleine naties, en

omstandigheden te scheppen waaronder gerechtigheid, alsmede eerbied voor
de uit verdragen en andere bronnen van internationaal recht voortvloeiende
verplichtingen kunnen worden gehandhaafd, en

sociale vooruitgang en hogere levensstandaarden in grotere vrijheid te be-
vorderen.